Reino Sepp.
Högholmsgränd. 31.
127 46

EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Kolmapäeval, 25. sept. 1974
Nr. 75 (3963) 16. aastakäik

Dotsent Ilmar Sulg:

Ajusurma vaidlus kipub rööpast välja

Üks osa sureb meist ainult üks kord, teine osa aga kaks korda. Nende aju sureb enne, kuid juriidilises mõistes ei ole nad surnud enne kui süda on seisma jäänud. Dotsent Ilmar Sulg Helsingborgis, kes muide üha ulatuslikuma analüüsi surma mõiste analüüsina hiljuti avaldas ajakirjas "Tidskrift för Sveriges Sjuksköterskor (nr. 8, 1974), ütleb Helsingborgs Dagbladeti intervjuus, et kogu diskussioon Rootsis ajusurma ümber kipub minema rööpast välja. Patsiendid võivad olla rahulikud, need juhud, millest ajalehed on kirjutanud, käsitlevad tõenäoliselt neid, keda ajusurm juba on tabanud.

Dots. Ilmar Sulg jätkab:

– Mõttetu ravi katkestamine ajusurunute juures on nüüd lubatud Socialstyrelseni direktiivide kohaselt, kuna aga Socialstyrelseni direktiivide kohaselt, kuna aga Socialstyrelsen ei ole läinud küsimuses lõpuni ja tunnustanud ajusurma-mõistet, jääb avalikkusele mulje nagu kasutataks mingit "surmaabi", kui respiraator välja lülitatakse.

Socialstyrelseni eeskirjad tekitavad segadust – see mõte ilmneb dotsent Ilmar Sule intervjuust, kes teatavasti oli esimene arst Skandinaavias, kes oma eritestamendis määras, et juhul kui ta mõne raske õnnetuse või haiguse tõttu sattub seisundisse, kus konstateeritakse ajusurm, siis peab kõik ravi viivitamatult katkestatama, kuna ajusurma-hetkest alates lõpeb inimindiviidi, inimliku elu olemasolu!

See on niisiis aju, mitte aga süda, mis määrab kus piir elu ja surma vahel kulgeb. Seisma jäänud inimsüdant on tänapäeval võimalik uuesti tuksuma panna, – ja seda võib asendada mõne teise südamega, aga aju, mis kord täielikult lakanud oma tegevuses, ei või kunagi uuesti tegevusse sundida, – liiati veel välja-vahetada.

Need arusaamad on selginud enam ja enam lisanduvas ulatuses. See asjaolu on viinud

Järg lk 7

Põlevkivibasseinid neelavad üha rohkem põldusid ja külasid

Eesti põlevkivibasseinide ekspluateerimine käib kiires tempos edasi ja kaevanduspiirkonda laiendatakse nüüd nii lõuna kui lääne suunas. Ette jäävad põllumaad ja külad hävitatakse. Tuhamäed kasvavad, lahtised kaevandused jätavad järele kuumastiku, mille jälgi ei saa kaotada isegi sadade aastatatega.

Eestit külastanud turist jutustab EPL-ile:

Sattusin juhuslikult kokku paari tegelasega Kohtla-Järve põlevkivibasseinist. Nad rääkisid uhkusega kuidas bassein järjest laieneb. Varem itta, nüüd juba lõuna ja lääne suunas.

Eestlastele tähendab see seda, et venelaste kasuks töötav kaevandus neelab viljakaid põlde ja iidseid külasid.

Tänavu on järg Maidla vallas asuva Aidu küla käes. Üle 40 perekonna peavad oma kodudest lahkuma tänavuse aasta jooksul. Kuhu? Enamikus Purtse jõe läänekaldale. Sinna on tekkimas uued asulad. Muidugi keegi ei tea kui kauaks, sest põlevkivi lademed ulatuvad Tapani ja Leningradi soovid eesti põlevkivist toodetud gaasiks on täitmatud.

Neid asulaid kiideti – kodanlikust ajast säilinud hoonete asemele saavad kõik uued elamud. Saavad? Selgus, et igaüks peab ise ehitama. Maa on riigi omand, selle eest ei saa midagi.

Majade eest makstatakse, kuid kuna aastate kestel ei ole remondiks materjale võimaldatud, siis ka nende hinnad on viletsad.

Ehittusmure jääb iga väljaastu ends hooleks. Kus ja millal nad materjali saavad ja abilisi leiavad, seda ei osanud tegelased öelda.

Ent nad olid uhked, et isegi puude ja pöösaste eest makstakse. Kui palju? Paar rubla. paar rubla muidugi ei kanna õunu ega anna varju.

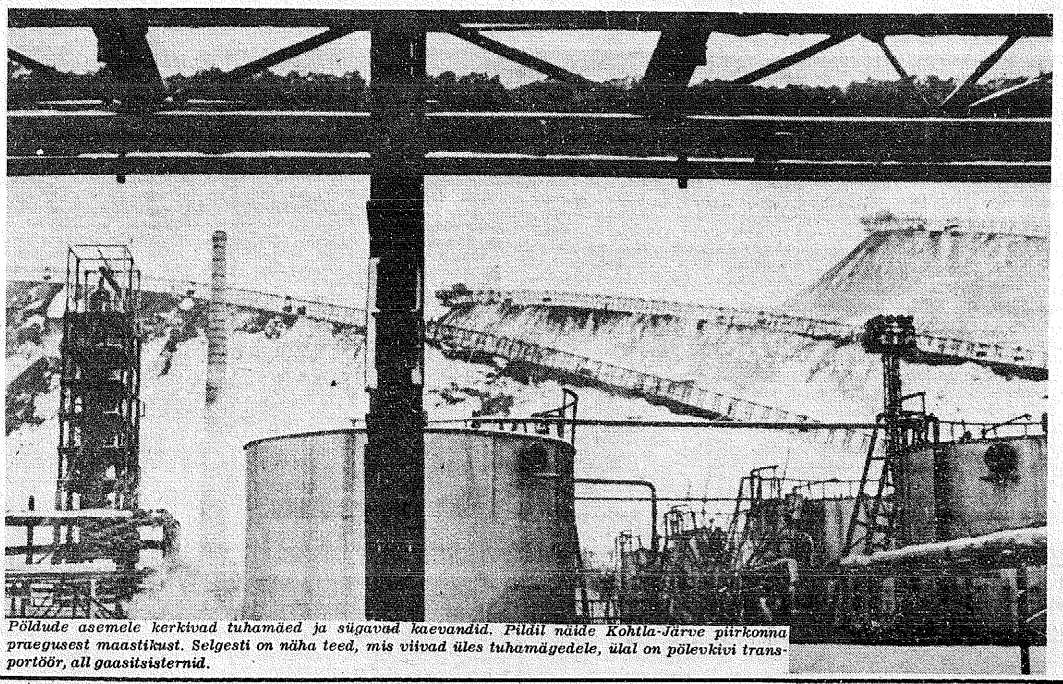
Nad uhkustasid, et uue laiendusega kasvab endise karjääri ala 2000–2500 hektaari võrra, sest kaks naaberkülla on juba lammutatud ja ootavad ekskavaatoreid.

Minu arvates on kuumaastiku laiendamise tagajärjed Eesti pinnal sellised: Lahtised pae-

Järg lk. 7

Dotsent Ilmar Sulg äratas tähelepanu oma "ajusurma-testamendiga". Ta rõhutab, et ajusurma aktspeteerimine ei ole sama asi kui nn. "surmaabi".

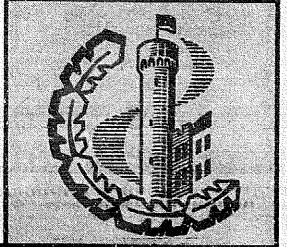
Põldude asemele kerkivad tuhamäed ja sügavad kaevandid. Pildil näide Kohtla-Järve piirkonna praegusest maastikust. Selgesti on näha teed, mis viivad üles tuhamägedele, ülal on põlevkivi transportöör, all gaasitsisternid.

Uurib Türgi eestlasi

Kirjanik ja keeleteadlane Aarand Roos sõitis Türgisse ühenduses temale Rootsi Uurimiskeskuse poolt Istanbulis määratud stipendiumiga.

Stipendium on mõeldud materjalide kogumiseks Türgis asuvate eestlaste ajaloost ning Türgi-Eesti vahelistest kontaktidest.

Aarand Roos viibib Türgis kuni aasta lõpuni. Oma töö tulemusi ja muljeid jagab ta Eesti Päevalehe lugejatega artiklite näol.

EPL Kolmapäeval, 25. sept. 1974

RUSIKAS

Moskvas tehti lääne kultuuriringkondade hämmastuseks "rahva tahet", s.t. et parteiaktivistid selle tahte nimel lasti lahti grupi kunstnike vastu, kes desperatsioonis, et partei neid ja nende kunsti ei tunnista, püüsid ühes pargis oma töid avalikkusele näidata vabaõhunäituse vormis.

Aktivistid tormasid 21 kunstniku ja kogunenud rahvamassi hulka veoautodega ja raskete buldooseritega, jagasid hoope ja väljendasid oma "raevu" m h. viie läänekorrespondendi ja paari läänediplomaadi vastu, kes juhtusid kohal olema. Korravalve, militsionäärid, vaatasid rahulikult pealt, sest neil oli selline korraldus kõrgemalt poolt ja seletasid, et kunstnikud takistavad "töölisi, kes siin just hakkavad kultuurparki looma".

Kordus seesama terrorispektaakel, mis N. Liidus sageli esineb kiriklike talituste ja protsessioonide puhul, millistest alles äsja ilmus ülevaatlik raamat läänes ühe endise militsionääri jutustuste alusel. Et rezhiimi rusika efektiivsust veel kinnitada, tuli lõpuks tarvitusele veekahur, määratud demonstrantide ja masside laialiajamiseks.

N. Liidus otsustab partei ja rezhiim, kes sobivad "nõukogude kunstnikeks" ja kunstiühingute liikmeiks, kes nende instantside poolt üles seatud normidele ei vasta ja omapead katsuvad midagi luua, peavad halastamatult jääma väljaspoole ilma ühegi toetuseta. Ja neid, kelle kohta öeldakse, et nad inspiratsiooni saavad ' lääne dekadentsist" on palju, nende hulgas läänes kugupeetud nimesid, kelledest nüüd mõned koguni arreteeriti.

Seda vaatamata asjaolule, et nad oma kavatsusest korrakohaselt võimudele ette teatasid ja vaatamata sellele, et võimud seda otseselt ette ära ei keelanud. Ametivõimud andsid vaid signaali parteiaktivistidele ja andsid nendele masinad asja nurja ajamiseks.

Kreml vaatas kunstnike esinemisplaani ilmse rezhiimitrotsina ja see määras brutaalsuse kraadi, kuigi välismaale mõelde olnuks muidugi targem see süütu nähtuseintermetso ära kannatada, seda enam kus suurem osa lääne kommunismisõbralikke kunstnikke just selliselt maalivad kui väljapanejadki.

Stiilides ja teemades, mis on N. Liidus partei keelu all. Nii siis otsustati buldooseritega söita üle kunsti, peksta kunstnikke ja viia osa neist raudukseski minema. New York Timesi fotograafil, kes püüdis ajaloolist hetke jäädvustada, löid aktivistid hambad tema enda kaameraga välja.

Kuigi lääne ajakirjanikud pilte ei saanud, siis ometi jatkus nende raportidest lääne kultuuriringkondade ärevusse ajamiseks. Samal ajal kui N. Liit Genfis julgeolekuläbirääkimistel taotleb oma vallutuste tunnustamist ja keeldub vastutasuks piire avamast normaalseks inimlikuks läbikäimiseks ja kultuurivahetuseks, demonstreeris Moskva selgeimalt, et ta kultuurirelvaks on ja jääb rusikas. Ka siis, kui lääs keeldub vallutusi tunnustamast.

Teatud kassiahastus näib siiski valitsevat Kremlis. Tass volitati teatama, et kunstnikud ja lääne korrespondendid on toime tulnud "odava provokatsiooniga", kõnesolevad kunstnikud "ei väärivat üldse avalikkuse tähelepanu" ja püüavad skstsentrilisusega äratada tähelepanu, tekitada "antisovjetilikke sensatsioone". Tass jääb vale juurde, et tegemist oli "pargitööde alustamisega", kuigi need tööd kunstnike ja rahva laialiajamisega otsekohe lõppesid.

Tass ütleb, et partei on annud rahvale kultuuri ja valvab, et see oleks "parimat sorti". Kassiahastust peale kommunikee märgistas ka "leitud maalide" tagasiviimine omanikeele "juhuslike leidjate" poolt, kuigi alul teatati, et need lähevad põletamisele.

"Katkestage kultuurivahetus N. Liiduga" hüüdis suurleht Expressen Stockholmis oma esiküljе-kommentaaris, üteldes m h.:

"N. Liit on eriti hoolas sõlmima teiste maadega kultuurivahetuse lepinguid. Ka Rootsiga on Moskval kultuurivahetuse programm. See ei ole kuigi suur, peamiselt seisneb see stipendiaatide vahtuses. Kokkulepe uuendatakse novembrikuus. Rootsi peaks ära ütlema uuendamisest. Üks riik, kes jälitab oma kunstnikke veekahuritega ja ekskavaatoritega ei saa taotleda osavõttu kultuurivahetusest. Las neile jääb nende KGB. Pühapäevast peale vastavad need algtähed ka lühendusele 'Kultur = Grävmaskiner och Bulldozers'. Sedasrorti kultuuriga ei ole meil tahtmist vahetust teostada".

Expresseni tabavale kokkutõttele ja seisukohale ei ole midagi juurde lisada. Normaalse kultuurielu juures ei vaja rahvad mingeid "kultuurivahetuse lepinguid", sest see kultuurivahetus kui kõige loomulikum asi toimub iseenesest. Nõukogude kultuuris on aga vahetus võimalik ainult ametliku parteikultuuriga ja partei poolt kontrollitud kanaleid pidi. Mindeid võimalusi ei ole kontakti saada põlualuse kultuuriga, sellega, mille üle söldavad boldooserid ja mida niidavad maha veekahurid.

Lars Forsell, ise tuntud pahempoolne, jutustab samas Expressenis kaht sorti vene kultuuritegelastest, keda ta on kohanud N. Liidus: ühed kes söidavad isiklikes limusiinides sohvritega (Simonov, Sholohhov jne.), teised, kes viletsuses võitlevad oma tõekspidamiste eest (kunstnik Oskar Rabin jne.).

Forsell ütleb: "Veekahureid saab politseirikides alati ära seletada. Kuid ekskavaatoreid rünnakrelvadena kunsti vastu? See mõjub samal ajal efektiivselt kui sümboolselt".

Ka siin võib ainult alla kirjutada lõikavale iroonialale totalitaarse rusika vastu. Mis seekord tabab ka neid, kes rootsi ajakirjanduses viimastel nädalatel on energiliselt võidelnud "antisovjetismi" vastu.

KLA

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja tal'tus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 170:—
Termin (4 kuud) ..... kr. 62:—
Kuu ..... kr. 17:—
Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1974

VÄLISKOMMENTAAR

Tulevasest Euroopast

Juba juuni algul teatati Pariisist, et prantsuse president Giscard d'Estaing taotleb elustada Euroopa Ühisturi tegevust kui alust Lääne-Euroopa majanduslikuks ja poliitilliseks ühendamiseks. Kava üteldi olevat seda aktuallsem, et 1. juulist peale oli Prantsusmaa järjekord olla Euroopa Ühisturu ministriktekogu eesistujaks ja seega kandis ka puhtvormilisel peamist vastutust EEC tegevuse eest järgneva poolaasta jooksul.

Kuidas algatus oli mõeldud ellu viia, jäi esialgu lahtiseks, kuid hakkas aegamööda avalduma koos sellega, kui Giscard d'Estaing oli pidanud läbirääkimisi Saksa liidukantsleri Helmut Schmidtiga kordamööda Pariisis ja Bonnis. Neil läbirääkimistel selgus, et kuigi Prantsusmaa on kavade algataja, oleneb nende elluviimine kokkuleppest Saksa Liidvabariigiga.

Augusti lõpul peetud kõnes seletas president Giscard d'Estaing, et Prantsusmaa tahab kiirustada arengut seoses Lääne-Euroopa poliitilise ja majandusliku ühendamisega. Tema arvates peab Lääne-Euroopa edaspidi toetuma omaenda jõule rohkem kui Ühendriikidele. Ta märkis sel puhul, et ei ametist lahkunud presidendi ega tema järglase ametisseastumise kõnes Valges Majas ei esinenud üldse sõna "Euroopa".

Giscard d'Estaing järeldas sellest, et Lääne-Euroopal tuleb arvestada ainult oma jõududega, kui tegemist on tema tuleviku ülesehitamisega. Ta märkis edasi, et oma praegusel kujul on Euroopa olnud võimetu takistama konflikti Küproses. Euroopa suurem poliitiline uhtsus oleks aga võinud ära hoida Kreeka-Türgi konfrontatsiooni, arvas ta.

Seepärast tahab Prantsusmaa töötada Lääne-Euroopa poliitilise, majandusliku ja vääringulise ühendamise kasuks, kinnitas president d'Estaing. Ta kutsus ühtlasi Euroopa Ühisturu teiste maade juhte üles, et üheskoos kaaluda ajatabelit ja meetodeid poliitilise ühtsuse saavutamiseks Euroopas. Ta lisaš, et vastav tippkohtamine peaks leidma aset enne aastavahetust, s.o. ajal, mil Prantsusmaa on Euroopa Ühsturu ministritekogu eesistujaks. Et Giscard d'Estaingil on küsimusega tõepoolest kiire, selgus nädalapäevad hiljem, kui ta tegi Euroopa Ühisturu kõigile liikmesriikide juhtidele ettepaneku eraviisiliseks nõupidamiseks Pariisis, et ette valmistada kavatsetud tippkonverentsi.

See kokkutulek leidis aset septembri keskpaigas ja sellest võttis peale üheksa liikmesriigi juhi ka EEC-komisjoni kui Euroopa Ühisturu administratiivse organi esimees prantslane Orteli, asukohaga Brüsselis, kes niiöelda viimsel minutil oli saanud kutse tulla Pariisi. Nõupidamisel võetud tähtsamaks otsuseks oli, et liikmesriikide koostöö Brüsselis muutuks efektiivsemaks. Selle saavutamiseks hakkab siitpeale kehtima kord, et üheksa liikmesriigi valitsusjuhid tulevad seal kokku kolmeli korda aastas, et saada ülevaadet EEC tegevusest ja väljavaadetest ning teha vajalikke otsuseid koostöö ja integreerimise soodustamiseks. Teiseks luuakse EEC ministritekogu eesistuja juurde eriline sekretariaat ülesandega aidata teda olla asjakursis kõige sündmustega Ühisturi raamides.

Edasi leidis nõupidamisel Pariisis teravat arvustamist EEC-komisjoni tegevus Brüsselis, kus pahatihti viidetavat aega tühiste küsimustega, mis mispärast tähtsamate probleemide lahendamine viibib üleliigselt. Eriti halb on lugu olnud põllumajanduslike küsimustega, mis on tekitanud õigustatud pahameelt põllumeeste hulgas ja viinud suurte meeleavaldusteni. Seepärast peavad valitsusjuhid nüüd vajalikuks, et kogu EEC administratiivsed organid tulevad ümber korraldada nõnda, et nad oleksid võimelised kiiresti tegema otstarbekohaseid otsuseid.

Nagu sellest paistab, kaaluti EEC liikmesriikide valitsusjuhtide eraviisilisel nõupidamisel Pariisis eeskätt Ühisturu seisemisi asju, mis ligemale poolteise aasta jooksul on jätnud mõndagi soovida. Välispoliitilised küsimused jäid rohkem varju, kuna Lääne-Euroopa poliitiline ühendamine eeldab tugevat majandusliku alust. Väljavaated tulevasest Euroopast leivad töenäolikult lähemat käsitlemist EEC kavatsetud tippkonverentsil, nagu Giscard d'Estaing sellest kõneles augusti lõpul Eraviivisiline nõupidamine Pariisis oli nähtavasti ainult sammuks selle tippkonverentsi ettevalmistamisel.

A.K.

Kaevureile Inglismaalt Vene-puhkus

LONDON (EPL) — N. Liit on juba teist aastat kutsunud Inglise söekaevurite ametiühingu "aktiviste" tasuta puhkusele N. Liitu. Ametilkult on nad N. Liidu vastava ametiühingu külalisiks.

Kutset kasutavad 50 kaevurit koos perekondadega. Neil on prii sõit, prii hotellid Leningradis, Moskvas ja Mustamere ääres. Inturisti-hinnakirja järele maksab selline reis "eraviisil" sõitjalle summasid, mis inglise töölisele on rohkem kui ülejõu. Meelitusaktsioonid inglise töölistele on aga Kremlile rublasid väärt . . .

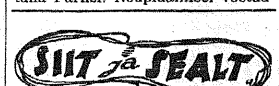
— — —

Protest Uus-Meremaale

NEW YORK (ME) — Balti riikide annekteerimise tunnustamise puhul on Uus-Meremaa kasutanud oma otsuse teatavaks tegemiseks samasugust teed kui Austraalia — sel puhul on Uus-Meremaa suursaadik Moskvas külastanud Balti riike.

Nagu "Rahva Hääl" teatab, oli 29. augustil saabunud Tallinna ametlikule külaskäigule Uus-Meremaa suursaadik Moskvas Brian Lendrum abikaasaga. Tallinnas on suursaadik teinud visiidi Nõukogude Eesti peaministrile V. Klausonile ja hiljem olnud ringreisil Eestis.

Eesti annekteerimise tunnustamise pärast saatis Eestlaste Kesknõukogu Kanadas protestikirja Uus-Meremaa praegusele peaministrile Wallace Rowling'ile.

Eva Wilson-Märtson, Rootsiski hästi tuntud saksa-inglise sünnipäraga sopran, abielus eesti orelikunstniku prof. Märtsoniga Saksamaal, kes laulab ka eesti repertuaari, viibib järjekordselt Ameerikas, kus ta esineb kontsertidega ka eestlastele Torontos ja mujal.

Evald Tikenberg valiti tagasi Toronto Eesti Meeskoori esimeheks. Koosolekul viibis ka koori dirigent Roman Toi, kes vahepeal oli Shveitsis õpingutel ja nüüd naasis koju.

Jaak Taul, EELK praost Inglismaal, külastab Torontot ühenduses Vana Andrese kiriku altari uuestiõnnistamisega pärast ümberehitust. Vana Andrese kirikus on õpetajaks Jaak Tauli poeg Andres Taul.

— — —

Allveelaevad Eire ees

LONDON (EPL) — Eire (Iiri vabariigi ametlik nimi) lõunarannikul Corki maakonnas nähti jälle tundmatut allveelaeva territoriaalvetes. Kalureid märgates sukeldus allveelaev kiiresti.

Lähikonnas on viimasel ajal ka varem tähele pandud allveelaevade liikumist territoriaalvetes.

Eire ametivõimud on arvamisel, et N. Liit kasutab oma allveelaevu relvade ja agentide toimetamiseks Eiresse ja Põhja—Iirimaal tegutsevale IRA-organisatsioonile.

Pankrott Torontos

TORONTO (VE) — Eesti ettevõte Torontos Anglo Traders Ltd., mis tegeles telkide, lamamistoolide, võrkkiikede, paadikatete, puldanite ja muu laagrivarustuse valmistamisega, on sattunud maksuraskustesse ning on kuulutanud end pankrotti. Võlad ulatuvad miljonile dollarile.

Ei ole mõtet jooksta piletisabasse, kui pilet on õigel ajal ostetud

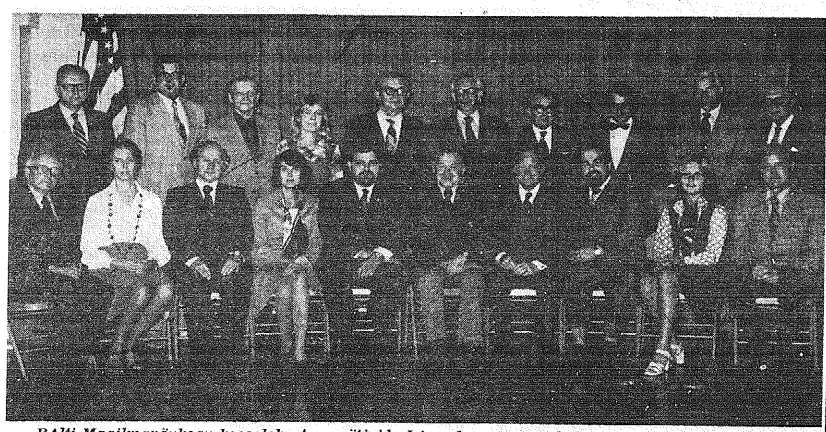
Arvo Mägi

"VANAEMA"

etendusele

Stockholmis, Sveavägen 41, ABF-i saalis pühapäeval, 29. septembril kell 17.00.

Pääsmete eelmüük Eesti Kultuuri Koondises, Eesti Majas, tel. 11 31 16 ja Välis Eestis, Lilla Nygatan 8, tel. 11 50 40.

Balti Maailmanõukogu koosolekust osavõtjaid: Istuvad 1 reas vasakult: J. Rikstins (ALA), Bierute Radzwanas (leedu), dr. I. Spilners (ALA esimees), E. Zilionis (leedu). Ta võttis osa ka aktsioonis Helsingis, olles seal vahistatud, U. Grava (Läti Maailmanõuk. esim.), I. Pleer (Balti Maailmanõuk. ja ERKU esimees), dr. J. Valiunas, Leedu Kõrgema Vabastamiskomitee (VLIKas) esimees, T.E. Kronbergs (Balti Föderats. esimees Torontos), Aija Spirgis (Läti noorteorgi-i esind.) ja J. Simonson (ERKU aseesimees ja B. Maailmanõuk. sekr.). 2. reas: prof. dr. A. Lejins (ALA), V.B. Radzwanas (VLIKas), P. Saar (ERKU ja Ü.E. Kesknõukogu aseesimees, B. Maailmanõukogu laekur), Daina Kezys ("Americans for Simas" esinaine), E. Vallaste (ERKU peasekretär ja Balti Maailmanõuk. liige), G. Meierovicz (Ühendat. Balti Am. Komitee), E. Noakas (Leedu Ameerika Nõuk.), A. Vakselis (VLIKas), J. Audenas (VLIKas) ja H. Raudsepp (Ü.E. Keskn. aseesimees). (Foto J. Rääga)

Balti maailmanõukogu kavandab ühisaktsioone

NEW YORK (VES) — New Yorgi Eesti Majas toimus Balti Maailmanõukogusse koondunud rahvusgruppide esindajate koosolek Nõukogu töö kavandamiseks ja praktilise koostöö arutamiseks. Kuna lätlastel oli nende keskorganisatsiooni aastakonverents, siis oli neid arvukalt esindatud ka Balti Nõukogu koosolekul, samuti oli rohkelt leedu esindajaid. Kanadast oli kohal Balti Föderatsiooni esimees T. Kronbergs. Koosolekut juhatas Balti Maailmanõukogu resideeriv esimees, Eesti Rahvuskomitee USA-s esimees Ilmar Pleer.

Saabunud andmetel julgeolekuja koostöökonverentsilt Genfis, ei ole seal lahenenud probleemid Kremli soove pidi. Paljudes küsimustes ei ole kokkulepped osutunud võimalikuks N. Liidu holaku tõttu, kes keeldub järeleandmistest läänemaailmale enesestmõistetavais küsimusis.

Praegu pole väljavaateid, et toimuks hiljem tippkonverents vastavalt Vene soovidele. Genfis käimasolev aga nõuab jatkuvaid Balti rahvaste õiguste kaitsesamme, seepärast olid kaalumisel ja otsustamisel sellekohased küsimused. Pikemate seletustega esinesid siinjuures I. Pleer ja dr. J. Valiunas (VLIK) j.t.

Teise olulise küsimusega oli arutusel Austraalia samm Balti vabariikide annekteerimise tunnustamises. Antud informatsiooni kohaselt kutsus see välja jõulisi protestiaktsioone kogu maailmas, mis veelgi jatkuvad.

Austraalia sotsialistlikule valitsusele on need valmistanud suuri raskusi. Neil on raskusi ka oma rahvale sammu, mis kõneleb suurest ülekohtust, õigustamisega. Dr. I. Spilners (ALA esimees) märkis, et reaktsioon Canberra sammule oli ootamatult suur ja Balti riikide huvides ka Austraalia ajakirjanduse poolt.

Märkimist leidis koosolekul fakt, et Austraalia sammu astus N. Vene algatusel ja pressil.

USA-s ja Canberra oma sammu õigustamiseks ja vabandamiseks seletuste andmiseks tööle pannud saatkonnad Washingtonis ja UNO juures N. Yõrgis. Koosolek kaalus samme jatkuvaks võitluseks asetleidnud ülekohtu ja uuskolonialismi toetamise vastu.

Pikemalt oli köne all lähema koostöö küsimused kolme rahvusgrupi keskorganisatsioonide vahel, mille juures arutusele tuli ka Ühendatud Balti Komitee tegevus Washingtonis.

Üksmeelselt asuti seisukohal, et see komitee ei ole iseseisev, vaid kolme rahvusgrupi koostöörgan, milline tegutsemisjuhtnöörid saab keskorganisatsioonidelt, eesti osas E. Rahvuskomiteelt.

Washingtonis on praegu katseliselt tegevusse rakendatud 6 kuuks kontaktideks ja ühissammudeks Ed. Shumanas, leedu päritoluga poliitiliste teaduste alal ülikooli lõpetanud nooremasse generatsiooni kuulunud mees. Tema tegevusse rakendamine pidanuks leidma heakskiidu enne keskorganisatsioonidelt, mis seekord hilines. Lähemalt arutati ka tema töö aruandekohustusi keskustele.

Lähemalt oli köne all ühes vastastikuse informatsiooni andmisega praegune poliitiline olukord USA-s seoses presidendi vahetusega. Märkimist leidis president Fordi varemane sõbralik suhtumine ja abivalmidus ikestatud Balti rahvastesse.

Koosolekul märgiti ära ka Ukraina Maailmakongressi juhtkonna seisukoht lubada igakülgset abi Balti rahvusgruppidele. Selle küsimuses on olnud lähemaid kõnelusi T. Kronbergsil Torontos.

Üksikasjaliku informatsiooni Simas Kudirka probleemides andis koosolekule organisatsiooni "Americans for Simas" esinaine Daina Kezys. Pärast pikemaid arutlusi asuti seisukohale ühisaktsioonideks ja võitluse jatkamiseks Vene türannidega. Samuti kuulati ära üksikasjalik informatsioon dr. J. Valiunaselt, kes hiljuti viibis Türgis seoses seal oma saatuse lahenemist ootavate isa ja poeg Brazinskastega. Ka sellejuures olid kaalumisel vajalikud ühissammud.

Radio Liberty juures algavate leedu, eesti ja läti raadiosaadete küsimuses on selgunud eesti ja läbi osas, et nendega saadakse arvatavasti alata 1975.

Radio Liberty on asunud eeltöödele vastava toimetuse koostamiseks, mis seniste andmete kohaselt kujuneks kolme rahvuse osas 18. maksimaalelt paarikümne-liikmeliseks. Juhtimine jääb USA-sse, saated toimuks Münchenist. Balti Maailmanõukogu esindajail on lähemail päevil selles küsimuses kokkusaamisi vastavate ametisikutega.

Enne koosoleku lõpetamist andis Läti Maailmanõukogu esimees U. dls Grava sellekohase sõnavõtuga ja pidulikkusega üle Läti vabadusmedalid Ilmar Pleerile ja Alfred Andersonile. Viimane ei saanud haigestumise tõttu koosolekust osa võtta. Vabadusmedali sai leedulasist kad dr. J. Valiunas.

USA-esindajad vene liiklustakistustes

WASHINGTON — USA põllutööministeerium tegi teatavaks, et ta on kutsunud N. Liidust koju ameeriklaste põllumajanduse eksperitide delegatsiooni, kellele tehti takistusi N. Liidus liikumiseks.

Usa ekspertide delegatsioon jõudis Moskvasse et alustada kahe ja poole nädalalist ringreisi N. Liidu kuues suuremas nisukasvatamise rajoonis. Moskvasse naasnult tehti aga delegatsioonile teatavaks, et ameerlaste võimaldatakse tutvuneda ainult ühe suvenisu kasvatamise piirkonnaga. Venelased ei avaldanud mingisugust põhjust reisikitsenduste rakendamiseks ning USA valitsus otsustas oma delegatsiooni koju kutsuda. Üks USA ekspertidest mainis, et ameerlaste sõit oli täiesti ilma asjata, kuna eksperdid ei pääsenud üldse väljaspoole Moskvat.

Ameerika turistid "kadusid"

PARIIS (VES) — Veel kolm päästat tagasi oli Pariisis välismaiseist turistidest esikohal ameerlaksed, kulutades seal ohtrasti dollareid. Suure muudatuse ameerlaste arvu töi dollarikursi langus.

1973 vähenes Pariisis nende arv 10 prots. Tänavu küsivad linna hotellide ja restoranide omanikud: Kus on ameerlaksed? Jänkide arv Pariisi turistide seas on võrreldes möödunud aastaga langenud veelgi 10—15 prots.

Pariisis liikuvaist turistidest on esikohal sakslased, siis jaapanlased, inglased, hollandlased jt.

Tartus on surnud augustikuus Herman Zeigot, Feodor Viinak, Aksel-Johannes Paabut, Paul Kaasik, Aleksander Metsoja, Maria Ratnik, Selma Kuusberg ja Andrei Stepanov.

Riin Rivanool

VÕRKUKS

Võrke on mitmesuguseid. Kalavõrk ja juustevõrk, ajavõrk ja krohvivõrk, aga ükski neist ei ole selline, mis passiks uksevõrguks. See on hoopis eriline.

Meil on maal võrkuks elutoa ja rõdu vahel. See on selline, mis kõik suuremad elukad ja sääsedki kinni peab, pisikesed kihulased aga laseb küll tuppa tulla, ent välja neid enam ei lase.

Päeval käib see uks mitusada korda ikka pluh ja plauh kinni ja lahti ja sellest liikumiskoormusest tingituna hakkas ta ära kuluma. Võrk jäi viletsaks. Lõpuks torkas üks meie väikestest poistest sealt läbi labidaga, teine surkas tagantjärele rehaga ja kolmas pistis juba käekese läbi ja tegi toasolejaile "vinka-vinka".

"Uksele tuleb uus võrk panna!" kuulutasin ma, Aadam aga arvas:

"Vana uks, ei tea, kas tasubki parandada, parem osta juba uus."

"Ei lial! See annab päris kindlasti veel parandada! Uus uks oleks selge laiskus ja ei muud midagi," teatasin mina kategooriliselt. Sellega olin enda muidugi haledasti sisse rääkinud ja oma au päästmiseks asusin nädalalõpu järele võrkust parandama.

Üksipäini, saate aru, sest nii on see sellisel juhul kõige kindlam. Just siis, kui mitte kedagi maal ei ole.

On lihtne asi rauapoest ära osta vastavates mõõtudes võrk, naelakesed ja kõik muu vajalik, mida raha eest saab. Tööriistad: haamrid, tangid, kruvikeerajad, puurid, peitlid, viilid, kruustangid, kirves, saag, pintsetid, võrgukäärid ja mitmesugused muud asjandused, mille nime ma ei tea, said korra-armastuslikult rõdu peale ritta seatud. Algus igatahes oli paljutõotav.

Kas te olete katsunud maha võtta ust, mille hingekruvid on roostes ja mitmed korrad paksult üle värvitud? Kui ei, siis — sõbrameie nõuanne — ärge proovige! See on peaaegu võimatu, aga antud ja alustatud olukorras pidi sellest siiski üle saama.

Kruvidel on see hea omadus, et nad pehkinud puust kangutamisel ka ilma keeramata välja tulevad. Kui ei tule, siis saate kirvega veidi järeleaidates tükikese uksepiita trah-trah-trah! koos kruvidega käitte. Seda ei hakka ma teile mitte seletama, et sellise tegevuse tulemusena võrkuks lõpuks kogu omas terviklikus olemuses mulle kaela kukkus. Aga ei sest midagi, sest võrk oli katki niikuinii ja üks peasuurune uus auk sealjuures ei tähenda mitte kui midagi.

Teatavad raskused tekkisid ka vana võrgu ära saamisel, aga kasuades mitmesuguseid tööriistu sai see siiski koos uksetiikide ja tohutu hulga puulistudega maha monteeritud. Pärast tuli kasutada suuremal määral puuliimi, et kohale saada puuduvaid kilde ja liiste ja pildatükke ja täita puutikkudega kruviauke.

Uue võrgu paigalseaamistel oli pahandust meditsiiniliste probleemidega, kui haamriga näpu peal pörutasin, peitli küüne alla torkasin, tangide vahele suure lahmaka käenahka rahmasin, kõnelemata muudest pisematest torkamistest. Ja teate — ma pole eluski kuulnud, kuis üks korralik naisterahvas nii palju ja südame põhjast vanduda võib, kui ma selle õnnetu võrkukse parandamisel kuulma pidin.

Keset kõige kibedamat tööaega sain ootamatult sahmaka vihma ja ei saa aru tänapäevani, kust sai küll kerkida üles selline must pilv ilma, et ma midagi märganud oleksin. Aadama kallid tööristad jäid ligunema rõduele vee sisse. Selles oleks tulnud hiljem hirmsat märulit, aga ma kuivatasin nad köögis praeahjus koos salaküpsetamisega ära.

Ühest parandamispäevast sai teine ja kolmas. Uks ei hakanud enam hästi käima, nii et tuli alt lühemaks saagida.

On üldiselt teada, et puutöö juures pool tolli ei loe, aga minul tuli see viga palju suurem ja saagimine läks veidi sika-saka ka. Aga selle vastu sain rauapoest abi ja tagusin uksele sellise tuule kaitse viltriba alla.

"Ah, milline rööm jõuda ühe pikaajalise töö viimase etapinii" hõiskasin ma lõpuks ja hakkasin seda valmissaanud ust siis tooli ja tellingute abil lõplikult paiga le panema Ägises ja kägises teine siit ja sealt. Raamistik näis olevat vinklist väljas, asja õgvendamiseks andsin ühe tugevama kõmaka kirvesilmaga ja kogu see kaadèvärk tuli koos piitadega mulle kaela.

Mida teeb üks nõider naisterahvas, kui ta nädalane töövili talle nii armetult kaela langeb? Esimese valuga hakkab ta muidugi nutma. Viha pärast, saate aru. Aga ma ei salli inimesi, kes oma südame kalkuse lihtsalt viha pärast nutavad ja üsna pea hakkasid mu hallid ajurakud end jällegi liigutama.

Kõik lõppes hästi.

Sõitsin läbi ümbruskonna kolm väikelinna. Otsisin puuseppa ja et olgu olla töö tehtud just praegu ja otsekohe. Lõpuks sain. Kahekordse tasu eest ja sellise, kes leppis ka mu kaugest linnast päritoleva pangatshekiga. Mu pangaarvesse tekkis märgatav auk, aga uued plidad koos võrkuksega olid ees.

Aadam jõudis meile nädalalõpul, vaatas ust, takseeris piitu ja kui pilgu oma laulatatud naise poole suunas, teadis ta, et ei ole vaja midagi öelda. Kui hea, et Aadam oskab vaikida just siis, kui seda tõesti vaja on.

Ja kas teate, sest ajast peale ei salli ma võrkuksi, üleüldse mitte mingisuguseidki uksi.

Saime Vahtra ja Sirje Vahtra tütrega Kalifornlast viibisid Euroopa-reisi raames ka Rootsis.

Madis Virro ja Marje Koidu abiellusid Torontos.

Ida Võro, n-na Matson, kes Kaplinnas Lõuna-Aafrikas on jätkanud oma kadunud mehe loodud kalliskivide lihvimistööstuse ja äri juhtimist, sõitis pooleteisekuulisele külastusele New Yorki.

Jaan Teär, dotsent ja teaduslik uurija Alfa Lavali teenistuses on nimetatud Alfa Lavali divisjon Separering juures turustuse ja tootainetetehnoloogia osakonna juhtajaks. Osakonnale alluvad kalaõlide ja proteiinide, pruulimise ja käärimise, tärklise, õlide ja rasvade ning seadmete konstruktsioonide alad.

Lilia Christina Kurba kihlus USA-s St. Louisis Tomas Sundström

BERNARD KANGRO

30 aasta piltide läbitöötamine on hiigeltöö

Eesti Kirjanike Kooperatiiv teatas, et kirjastus tähistab paguluse kolmekümnendat aastapäeva eriteosega pildis ja sõnas möödunud kolmest aastakümnest eestlaste mitmepalgelises elus ja tegevuses — saabumisest kuni tänaseni. Kuna keegi ei ole süstemaatiliselt pagulaste ajalugu pildistanud, siis tähendab materjali kogumine hiigeltööd toimetajale Bernard Kangrole. EPL küsib temalt lähemaid andmeid selle teose kohta.

— Nagu märgitud, on "Eesti Rootsis" nii pildi- kui tekstiteos. Põhiline on siiski tekstiline osa, pilt on kohati selle teine poolus, paiguti illustratsioon. Mõne peatükile on üldse raskegi fotosid juurde lisada. Mahu poolest domineerib muidugi pilt. Osaliselt on see õigustatudki, sest suhtumine ja seisukohad on vahel vaieldavad, pilt aga on ümberlükkamatu objektiivne tõend.

Me võime näiteks kuitahes palju kinnitada, et Eesti Vabariigi aastapäeva aktusest või laulupeost võtab osa tuhandeid eestlasi, see läheb kergesti kõrvadest mööda. Kui aga esitame sellest foto, siis on see ilma seletamatagi selge. Et eetlaste rahvuslik tegevus toimub kokkutulekutel, siis on sellest järele jäänud ju tohutu ulatuslik pildimaterjal. See mida avaldada, jõuame, on muidugi ainult murdosa.

— Tõepoolest on ju tegemist määratu suure pildimaterjaliga, kuid see asub ju hajutatult lalali. Kuidas loodate toime tulla nende kogumise ja sorteerimisega?

— See töö on kestnud juba kuusid. Muidugi pole see kerge ega vahel ka mitte lihtne välja otsida just õigeid pilte, õigeid inimesi, kes neid on teinud või talletanud. Mul on juba aegsasti koostatud visand teksti kujul, mille alusel on vastavad alad jaotatud ja mille järgi otsimine toimub süstemaatiliselt. Huupi minnes võib uppuda ja haruldased fotod jäävadki nende alla või üles leidmata. Mul on selles asjas teatud kogemusi . . .

— Väga hõre on arvatavasti pildimaterjal pagulusse saabumisest, sest teatavasti võttis rootsi politsei põgenikelt kaamerad ja andis need hiljem tagasi — tühjalt.

— See on tõesti nii. Olen olnud pidevalt ületuleku ja saabumise piltide jahil. Neid olen saanud napilt. Kutsun käesolevaga üles kõiki, kellel on sellest pilte, saatma meile laenuks, kasutamiseks aadressil: B. Kangro, Eesti Kirjanike Kooperatiiv, Fack 1, 220 03 Lund 3. Pildid saadan hiljem ilusti tagasi. Ka oleksin huvitatud fotodest tegevuse kohta põgenikelaagreis. Ka sealt pole pilte küllaldaselt.

— Suurem osa pildimaterjalist tuleb arvatavasti Stockholmist ja Göteborgist. Kuidas on teiste keskustega? On nendest materjali küllaldaselt? Kui palju seda on kavas kasutada?

— Muidugi on neist keskustest, kus töötavad elukutselised või poolelukutselised fotograafid, pilte rohkem ja paremas kvaliteedis, kuid nii kehv see asi ka mujal pole. Peaksin seda selgitama paari sõnaga. Teos ise on jaotatud kahte suurde eri ossa: peatükid, mis käsitlevad meie elunähtusi kogu maa ulatuses ja teiseks ülevaated kõikidest eestlaste keskustest ühekaupa. Nimelt elab suurem osa meist siiski väljaspool pealinna ja on vana tõde, et protsentuaalselt on kõik väiksemad keskused suurema aktiivse osavõtjate arvuga eesti üritustest. Ja elu käib seal sageli intensiivsemalt kui säärastes linnades, kus juba kesklinna sõit palju aega võtab. Ei, kogu Rootsimaa on kavas piltidega katta, niipalju muidugi kui raamatu ruum lubab. Ja siiani ei ole muljet, et sealgi fotograafid oleksid puudunud. Ainult nende jälgede ajamine on hoopis raskem, sest inimesed on vahepeal kolinud hoopis teistesse kohtadesse või koguni Rootsist lahkunud.

— Mainisite, et teos jaguneb kahte suurde ossa. Kas selgitaksite mõne sõnaga veel lähemalt selle liigendust ja kompositsiooni.

— Raamatu sissejuhatusena on peatükk Eestist, ta maast, rahvast ja kultuurist. See on vajalik esmajoones meie nooremale generatsioonile ja ka rootslastele, sest raamatut kavatseme välja anda ka rootsikeelsena. Sellele järgnev üldosa jaguneb rohkem kui paarikümneks eri peatükiks. See algab põgenemisega ja eluga laagrites, ülitumisega rootsi tööprotsessi, käsitleb organisatsioone, kultuurilist tegevust üksikute kultuurialade järgi, kooli, noorsooprobleeme, ajakirjandust, usuelu, sporti — ühe sõnaga enamvähem kõike — ühe meie argi- ja pühapäev koosneb.

— Teos peab niisiis kujunema sümboolseks monumendiks eestluse kolmekümnele pagulusaastale oma elava kultuurilise, seltskondliku, majandusliku ja poliitilise tegevusega. Kas sellele ei viita ka pealkiri "Eesti Rootsis", mitte näiteks "Eestlased Rootsis"?

— Just ja nii see ongi mõeldud — Eesti, mitte ainult eestlased Rootsis. See peab tähendama, et me pole mingi juhuslik ning hajunud grupp siia tormivarju sattunuid, vaid rahvakild tervikuna, oma näo, traditsioonide ja kultuuriga. Ja seda tahabki teos ka näidata nii sõnas kui pildis. Seepärast see suur ning kulukas töö ongi ette võetud. Me ei ole jäljetult kadujad.

— Kas usute, et tulete majanduslikult toime, säärane raamat ei ole just odav?

— Usun, õigemini loodan. Olen veendunud, et kõik saavad aru, et see on oluline ja vajalik raamat. Vajalik mitmes mõttes — meile endile ja asukohamaa üldsusele esitamiseks. Nimelt oleme kolm aastakümmet seda teinud omal jõul, milleks nüüd avanevad seaduslikud võimalused. Loodan, et avanevad. Et see toimuks ja et oleksime õigustatud, selleks on tarviilk, et me ise näitame, kes me oleme, mis oleme siiani teinud.

— Lõpuks veel üks küsimus: Välja on kuulutatud eeltellimised. Ettetelliljate nimed on lubatud raamatus ära tuua. Kas arvate, et see on oluline?

— See on ülimalt oluline. Võiks koguni öelda, et see on raamatu üks olulisemaid sisu osasid. See näitab, et meie aktiivsus on jatkuvalt alles, et kõik on meiega kaasas ühise rahvana. Et ükski tööliselt eestlase nimi seal jäädvustatuna ei puudu. Kuid seda osa raamatust ei kirjuta enam mina, vaid kogu eestlaskond võõrsil. See on täiesti nende teha, nüüd on otsustav silmapilk iga ühe ees isiklikult ja eraldi. (EPL:JK)

— — —

Harri ja Etty Tammsalu Torontost viibisid Stockholmis, kus neil on sugulasi ja tuttavaid. Viienädalasel reisil on nad külastanud Viini, Saksamaad ja Soomet. H. Tammsalu on Wide World Porperties Ltd. omanik. Firma vahendab kinnisvarasid, mh. ka Bahama saartel. Pr. Tammsalu töötab samal alal ühes teises Toronto firmas.

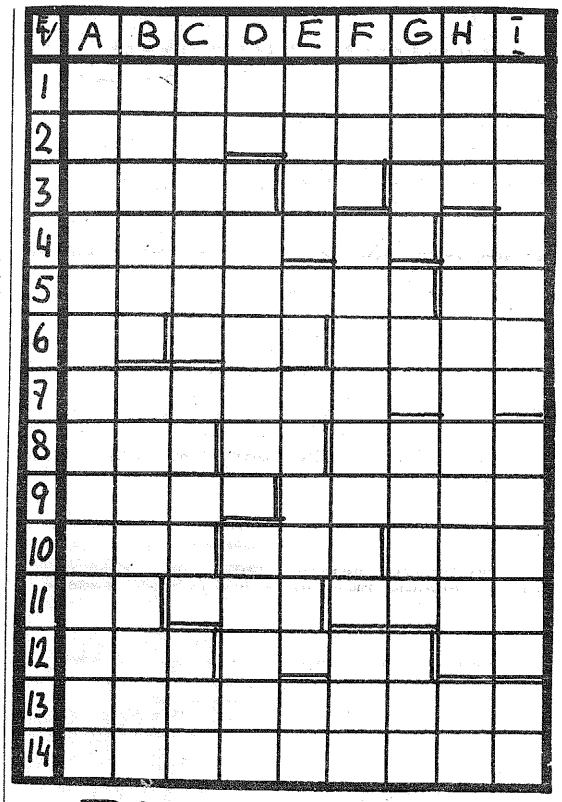
Bernard Kangro on asunud paguluse kolmekümne aasta piltide sorteerimisele uue pildi- ja sõnateose jaoks.

Tellin käesolevaga teose "Eesti Rootsis" eestikeelse/ rootsikeelse (soovitav alla kriipsutada!) väljaande.
Tasun ettetellimisel kr. 47:— / kr. 119:40 pgirosse 43 37 71-3

Eesti Kirjanike Kooperatiiv, Fack 1, 220 03 Lund 3

Perekonna- ja eesnimi.....

Aadress.....

Ristsõna 24

Paremale: 1-A 7. sept. 74 avatud mosaiikpiltide näituse autor 2-A endasarnast 3-A maitsev väike kala 3-E kaksikvokaal 3-G teine 4-A jälitatakse 4-H end. kõrts Tallinnas 5-A teat. orgaaniline aine 5-H noot 6-A on (ingl.k.) 6-C primitiivne löögiriist 6-F tenor Põld'l eesnimi 7-A koht vanalinnas, kus 7.9. leidis aset vernissage 8-A mulla mineraalaline pisiosakene 8-D noot 8-F kunstiteos 9-A näo osa 9-E revolutsiooni 10-A kõrgeim kaart 10-D näe! 10-G gemal 11-A see (ingl. k.) 11-C vastupanu org. Iirimaal 11-F osa Dublinist 12-A kreeka täht 12-D mehe nimi 12-H laiskelajas 13-A muundaja (om.k.) 14-A kelgusõidurajad.

Alla: A-1 avati 7.9.74 Stockholmi vanalinnas B-1 linn Prantsusmaal C-1 kuulus ingl.keemik (1766—1844) E-1 liitekoht müüris F-1 varajane koit G-1 ilme (1—j) H-1 saksa mootorratta ja autode firma I-1 tallekene D-3 isa teine naine F-4 mäed Eestis H-4 kasutab väike metsloon tüürimiseks E-5 seal on kälmas "ususõda" G-5 liha liik B-7 aitama C-7 näitlejatar Römmer-Kuuski eesnimi G-8 sammu I-8 lõku (lööma) D-10 rahaühik vabas Eestis C-12 suurim filmistuudio Hitleriaegsel Saksamaal F-12 asutus (saksa k.) G-12 element (om. käänne) E-13 mitme kino eessilp (Stockholmis) H-13 sama, mis 5-H parem. I-13 sama autor.

Lahendus 23:

Paremale: 1-A pareerima 2-A Arapaimad 3-A remark 3-G Err 4-A ataraksia 5-A layd 5-E hutja 6-A ema 6-D pusa 6-H ai 7-A laap 7-E ilmsi 8-A linane 8-G ilm 9-A olgugi 9-G Noa 10-A glid 10-E etema 11-A ra 11-C Nilsson 12-A asi 12-D Fiat 12-H ro 13-A ma 13-C Poska 13-H so 14-A Maine 14-F ined.

Alla: A-1 paralellogramm B-1 aretama C-1 ramadaan d-1 EPA E-1 ea F-1 rikkus G-1 imestamine H-1 marijas I- adra e-3 rahuingel D-4 rypp I-5 ai F-7 leitsak I-7 ima B-8 ilias D-8 audifon H-8 LO C-9 gini H-10 morse I-10 anood G-11 Stan E-12 ise B-13 Aa C-13 pi.

— — —

Lugeja kirjutab

VEEL KORD TAMMSAARE "VANAPAGANAST"

EPL nr. 45, 12. juuni 1974 ilmus artikkel: "Tammsaare Vanapagan. Mis oli selle taga?" Selles küsib autor: "Miks jäeti Anton Hansen Tammsaare 1939 ilmunud teosest "Põrgupõhja uus vanapagan", välja proloog, milline trükiti alles 1954 ilmunud viiendas väljaandes?"

Olen oodanud huviga vastust küsimusele. Kahjuks pole seda aga senini ilmunud. Et päästa seda huvitavat küsimust ilma vastuseta langemast unustusehõlma, pöördun omakorda asjatundlike ajalehelugejate poole omapoolse küsimusega. Kas vastab tõele alljärgnev mälusopis mõlkuv sündmusteahel? "Põrgupõhja uus vanapagan" ilmus esimeses väljaandes trükist 1939 ilma proloogita. Raamat sai kiirest populaarseks ja varsti kerkis esile soov esitada seda veelgi laiemale publikule kuuldemänguna raadio kaudu. Kuuldemängu valmistas Felix Moor (?) koostöös Tammsaarega. Et anda kuuldemängule korralikku raami ja tausta kirjutas Tammsaare sellele proloogi. See See proloog on hiljem liidetud 1954 ilmunud eestikeelsele viiendale väljaandele. Sama proloog esineb ka teose rootsikeelse väljaande, "Hin onde i avgrunden", 1963, juures.

H. ERENDI

EK toetusi

Eesti Komitee juhatus oma viimasel koosolekul kinnitas toetuste määramised järgmiselt: Eesti gaid- ja skautlipkondadele vabaõhupäevade läbiviimiseks Veskijärvel 500:—, Veebruarikomiteele Lundi kunstihallis toimunud sisserändajate ja vähemusrahvuste näitusel eesti osa esitamise kulude katteks 200:—, õpetaja Leida Laanele Soome õpetajate päevast Oulus osavõtukuludeks 250:—, Eesti Gümnaasiumiõpetajate Ühingule õpetajate kongressidest Pariisis osavõtukuludeks 675:—, Stockholmi Eesti Teatrile 500:—, Demokraatiiku Alliansi eesti sektsioonile 100:—.

Eestlane Stockholmi opereti-teatri Oscarsi ümberehitaja

Ühenduses Oscars-Teatri piduliku avamisega 11. oktoobril pärast paari aastat kestnud põhjalikku ümberehitamist, korraldas selle traditsioonidega opereti-teatrima- ja omanik, tuntud Sandrewi kinode ja teatrite ettevõte, vahuveini-vastuvõtu ajakirjandusele. Kuna Sandrew üürib ka Stockholmi Eesti Majas asuva "Scala-teatri" ruume, tuli kutse "E. Päevalehele" koos rootsi pressi ja raadio-tv esindajatega tutvuda põhjalikult remonditud teatri, avatiki "Löbusa Lese" ansambli ning teatri "kulissitagustega".

Üllatuseks selgus kohapeal, et üks teatri kahest ümberehituste projekteerijast ning tööde juhtajajast oli eesti tsiviilinseneer Kalle Onno Stockholmi Linnavalitsusest kus ta töötab projekti-juhtajana. Suunasimegi oma jutuajamise tema peale ja saime teatrit näha õige põhjalikult lava alt katusekorruseni välja. Ringkäigul selgus, et uue ülimoodsalt sisustatud valgustuse seadeldiste ruumis on peremees ja käskija valgustusemeister eesti-rootsi Ingvald Heyman, kes pikemat aega on töötanud "Scala-teatris" E. Majas.

Kalle Onnolt ("Ma olengi ristitud "Kalle") kuuleme, et teater suleti juunis 1970. Projekteerimine kestis kolmveerandaastat, ehitustööd ja remont terve aasta. Teater otsustati Stockholmi Linnavalitsuse poolt pärast pikki avalikke vaidlusi ajakirjanduses mitte lammutada, kuna "Oscars-Teatri" hoone omab kultuuriväärtust, mida ükski moodne ehitus ei saaks asendada. Teatavasti valitseb ju Rootsi kuninglikus pealinnas juba mitu aastat järjest suur lammutamisehoog, mille ohvriks senini on langenud mitu kultuurilise ning ajaloolise väärtusega hoonet.

— Suur lammutamise periood on möödas," ütleb Kalle Onno. "Osalt selle tõttu, et Stockholmi linnal selleks praegu puudub raha. Oscars-Teatrile oli see muidugi õnneks. Kogu ümberehitamine läks maksma 10 miljonit krooni. Täielikult tehti ümber teatrilava, mis enne seisis puust taladel ja oli ülimalt tuleohtlik. Nüüd on puu asendatud terastelingutega. Lava lagi, selle pööning ja lavapalkonid on rauast ja betoonist. Lava all on luugid, mille kaudu tulekahju korral kergesti välja pääseb. Alles on endisest ajast lava raudeesrile, mis nüüd aga käib elektri abil. Suur 25-e ruutmeetriline pindalaga lift toob keldrikorruselt kõik vajalikud kulissid kohe lavale. SAmuti oli vananenud elektriseadeldiste ruum lavavalgustuse jaoks igas suhtes ohtlik. Seda nimetas teatri oma pere "hukkamisepaigaks", mõeldes muidugi elektritooli peale. Nüüd asub moodne valgustuseruum üleval kolmanda rõdu kesksosas. Samuti on publikule ja invalliidide ehitatud liftid, mida enne polnud."

Jugendstiilis teatrisaal, mis ehitati käesoleva sajandi alul teiste Euroopa ja Ameerika teatrite eeskujul, on kõigi oma rikkalike ornamentidega alles, ainult "puhtaks pestud". Omal ajal suurt sensatsiooni tekitanud rohelised istmed traditsioonilise punase asemel on uue samblarohelise sametiga üle tõmmatud. Näitlejatel on kenad heledais värves loozhid koos tushiruumiga. Suures esimese rõdu fuajees oli ajakirjandusele ja TV-meestele korraldatud vastuvõtt. Siin kohtasime avatüki "Löbusa Lese" Danilot, Rootsis professor Higginsi rolliga ülimalt populaarseks saanud Jarl Kullet, endist Dramateni näitlejat, lauluhääleta operetikuningat, filmirezhissööri ja tõuhobustekasvatajat. Kulle mängib päevavarast-diplomaati Danilot ja juba teist korda samas teatris.

Meenub saksa okupatsiooniaegne "Löbusa Lese" lavastus "Estonias", kus samuti köneleva häälega Agu Lüüdik oli ülimalt elegantne Danilo peenelt graatsilise Milvi Laidi partnerina. Tema lesk oli kõrge ja hele sopran, samuti kui tänavune "Oscarsi" norralannast debutant blond ja habras Rannveig Eckhoff, kes tuleb otse ooperikoolist ja on omamoodi sensatsioon.

Tsiviilinsener Kalle Onno, kes juhtis Oscarsi ümberehitamist

Nagu Sandrewi-direktor Göran Lindgren ajakirjanikele jutustas, on rootsis "lõbusad lesed" ikka kippunud madalamate registrite poole. A. 1931 Kontsertsaalis lavastatud operetis oli peaosaline ju Zarah Leander. SEllest ajast on pärit üks saksakeelne nali:

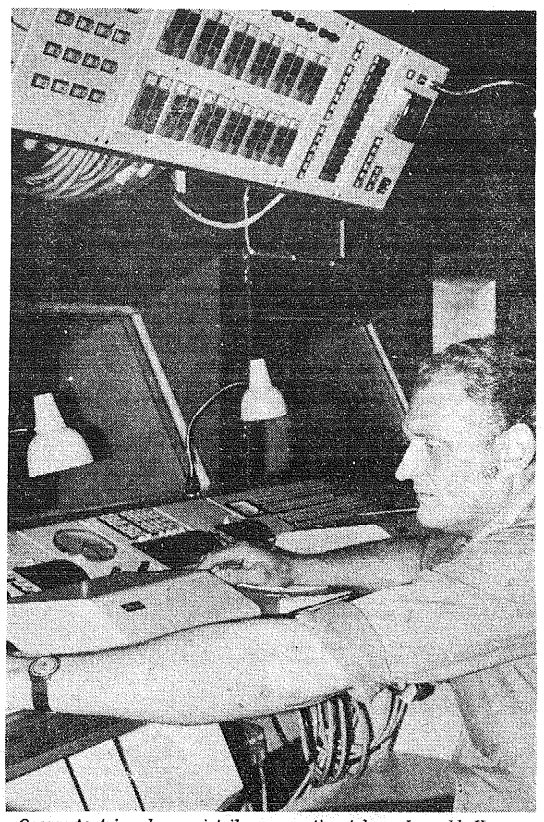
Kolm sakslast istuvad saalis ja küsivad: "Kes nendest kahest härrast on siis daam???" Danilona esines tolleaegne Rootsi teatri- ja kinokuulsus, samuti mittelaulja Gösta Ekman. "Oscaris" mängis leske esimest korda kakskümmend aastat tagasi suure eduga pärastine sama teatri "Eliza" — Ulla Sallert, kes oli kutsutud vastuvõtule ja keda allakirjutanu intervjueeris tema astroloogia kohta kirjutatud raammatu ilmumise puhul. Sarmikas opereti-primadonna, kellest viimasel ajal on saanud hea karakternäitleja, usub kindlasti et inimeste saatused on "tähtedesse kirjutatud" ja kaitseb oma tõekspidamisi.

Oscars-Teater avati Stockholmis a. 1906. Aasta hiljem toimus "Lõbusa Lese" premjäär tookord väga kuulsa Emma Meissneriga peaosas. Siis maksis parketipilet 3:75 krooni, praegu 50 krooni. Aga teatri juhatus loodab kõik kulud ilusasti tasa teha. Pooleteist miljonit maksab kogu uuslavastus ja kulud õhtu pealt on kuni 25.000 krooni. Aga eelmüük on läinud hirmsa ajuga. Lavastajaks on endine ooperijaulaja Isa Quensel, kes ütles, et on hoolega poleerinud ja puhastanud opereti teksti. "See pole mingi ülessoojendatud supp". Aga lisab kohe, et opereti algupärane miljöö on alles. Seda romantilist möödunud sajandi lõpuperiood hõngu ei tohi publikult mitte röövida. Dekoratsioonid on teinud leidlik naljameister ja mitme ala kunstik Yngve Gamlin, keda hiljem kohtame moodsas lavavalgustusesseadeldiste ruumis. Siin on tunne nagu oleks tegemist suure arvutitsentraaliga. Pikk ja blond, päris opereti-kangelase tüüpi valgustuse meister ongi eesti-rootslane Ingvald Heyman, kes on pärit Riguldist.

"Salme välja a. 1944 eelvilmase Bernadotte'i transpordiga. Mul on väga kahju, et ma enam eesti keelt ei räägi. Aga ma olen sageli Eesti Maja külaline, eriti kui töötasin seal asuvas "Scala" teatris. Teil on seal nii hea koduse maitsega toidud."

Tema rezhii-raamat on täis salapäraseid juhiste märkmeid, millest võhik üldse midagi aru ei saa. Ka Ingvald Heyman röömustab uuendatud teatri üle, tema töö on nüüd läbi suure klaasruudu alla lavale vaadates hulga lihtsam kui väikeses "Scalas". "Pealegi sadas siin ju vahel läbi kulunud katuse vihma loozhide sisse, oli tõesti viimne aeg teatris põhjalik renoveerimine ette võtta."

KARIN SAARSEN

Oscars-teatri valgusmeistriks on eestirootslane Ingvald Heyman, pärit Riguldist (EPL-foto T. Sepp)

Jutholmeni-vrakk identifitseerimata Eestlane eksperdiks

Eesti Päevaleht avaldas 20. juulil Stockholmi meremuuseumi informatsiooni järeie sõnumi nn. Jutholmeni-vraki identifitseerimisest Dalarös pealkirja all "Uus Vasa Kalarö Jutholmeni juures", Stockholmi arhiivices töötanud soome uurija mag. phil. Christian Ahlström oli, nagu märgiti, identifitseerinud 1965 avastatud vraki kui hollandi laeva "De Vrede", milline hukkunud Dalarö lootsijaama juures teel Stockholmist Hollandisse 200 tonni rauaga.

"De Vrede", mis kuulus hollandalasele Johan Lohele, hukkunud detsembris 1700. Ahlströmi avastusi lähemalt kontrollides tegi meremuuseum hiljem kindlaks, et tegelikult "De Vrede" ei hukkunud Dalarös Jutholmeni ees, vaid läbis õnnelikult Öresundi just kõnesoleval ajal 1700, nagu näitavad taani tollipunkti paberid.

Et selgitada Jutholmeni-vraki tõelist päritolu, pöördus Meremuuseumi uurimisosakonna juhataja, esimene intendent C.O. Cederlund eesti uurija dr.jur. Ilmar Arensi poole Riigiarhiivis, kes selliseid uurimisi varem on edukalt teostanud. Milline kümnes Johan Lohele kuuluvast laevast tõeliselt hukkus Dalarö ees? Lohe, saksa päritoluga, oli 18-nda sajandi jõukamaid Stockholmi kaupmehi, suhkruvabriku direktor ja laevade omanik, tõsteti aadliseisusse panuse eest Põhjasõja toetamisel.

Dr. Arens on lubanud kaastööd, kuigi taoline identifitseerimine on ülimalt raske, võlbolla koguni võimatu, kuna 18-ndal sajandil ei olnud vee! kindlaid laevaregistreid — nimesid tuleb otsida kümnetest ürikutest ja eraarhiividest. Dr. Arens on juba suutnud kindlaks teha, et laevahukk Jutholmeni juures ei toimunud mitte detsembris, vaid juba enne 4. septembrit 1700.

Selgunud on ka, et Lohe ei tarvitanud laadungi päästmiseks mitte kutselisi tuukreid, vaid Södertälje linna ja ümbruse elanikke, mille pärast Kommerskolleegiumis üttemisi tekkis tuukriprivileegide rikkumise pärast.

Kekkoneni ja Vilkuna muljed eesti külast palmipuude varjus

Soome presidendi Kekkoneni 1972 "avastatud" eesti asulad Kaukaasias pakuvad kõneainet soomlastele — on ju nendelgi põlliseid asulaid mitmes ilmakaares. Kaukaasias olevat omal ajal asunud 7000 eestlast ja veel praegu on mitmed eesti külad Musta mere idakaldal elujõulised.

Salme ja Sulevi nimelisi külasid käis möödunud suvel vaatamas Kekkoneni isiklik sõber prof. K. Vilkuna, kes juba 1964 oli viibinud nendel aladel koos tolleaegse Tallinna linnapea Joh. Unduskiga. Oma reisikirjelduse avaldas ta Suomen Kuvalehe 35. numbris. Eestlaste praegusest eluolust kirjutab ta ms. järgmist.

Aastast 1929 on eestlased moodustanud kolhoosi (Sõpruse k.), mille alla kuulub 18 km pikkune Psou jõe lõunapoolne kallas mäestiku ja oruga, mis on lausa paradiisilikult ilusad. Salme ja Sulevi ühiskonda kuulub 670 leibkonda 1500 isikuga neljast rahvusest. Eestlased on enamuses oma 326 perekonna ja 858 isikuga (1917 oli neid A. Nigoli andmetel u. 650), teised on grusiinlased, armeenlased ja venelased (viimaseid 10 leibkonda).

Eesti perekondadel on tavaliselt 2-3 last, grusiinlastel aga 10-12. Külas on keskkool, kus õpetus toimub vene keeles, üheks õppeaineks eesti keel. Grusiinlastel ja armeenlastel on oma koolid.

Kontakt Eestiga on elav, tellitakse eesti lehti ja loetakse ilukirjandust. On sõidetud Eestisse laulupidudest osa võtma ja mitmed Kaukaasia eestlased on õpilasteks Tallinna Polütehnilises Instituudis. Küla 75. aastapäeval (asutati 1884) tuli ametlik esindusrühm Eestist Sõpruse kolhoosi ja sedasama on oodata ka tänavu 90. aastapäevaks.

Eestlaste majad on gruusia tüüpi kahekorruselised "klotsid", millede ràästad, nurgad ja ukseplaadid on rikkalikult kaunistatud nikerdustega. Iga maja ümber on aed ja peenrad ja teeäärtelegi on istutatud lilli. Kõikjal paistab jõukus hästi silma. Kolhoos toodab eeskätt juurvilja (eriti kurke) ja marju, kõige suuremat tulu annab aga tubaka kasvatamine.

Prof. Vilkuna rõhutab, et külaskäik eesti asulasse oli täistabamus. Kõige ülatavamaks pidas ta emakeele ja iiusate eestipäraste kommete säilitamist ja et nendest peag kinni ka väljarändajate viies põlv. Segaabielusid esineb vaid nooremate hulgas. Teiseks suureks üllatuseks oli talle, et ainelises kultuuris ei leidunud midagi eestipärast, ei ehitusstiilis ega tööriistades. Isegi saun on nendele vaid minevik! Vilkuna seletab neid asjaolusid maastiku ja kluumaga, mis põhiliselt erinevad Läänemere kallaste omadest ja kutsuvad esile hoopis teisi vajadusi.

K. Vilkuna nimetab ka, et president Kekkoneni mäletatakse Sõpruse kolhoosis hästi — eriti oli lugu peetud tema kärmast olekust ja rõõmsast meelest ja kiidetud tema head eesti keelt. (EPL:AR)

Vähid ohustatud Eestis

Eestis kehtestati vähipüügi keeld juba 1967. Ka tänavu tuletatakse meelde, et keeld on jõus ja kestab kuni veekogudesse jälle tekib küllaldaselt määral vähke.

Vähkide arv Eesti veekogudes on tohutult vähenenud ühelt poolt vete tugeva saastamise, teiselt poolt aga vähikatku ja lapitõve tagajärjel.

Raamat Stalini elust ja Venest tema ajal

Georges Bortoli, prantsuse ajaloolane, ajakirjanik ja raadioreporter töötas kolm aastat Moskvas raadiojaama ORTF alalise korrespondendina ja resiisi sellena risti ja põiki läbi N. Liidu. Teda loetakse üheks paremaks Sovjeti poliitiliste ja majanduslikkude olude tundjaks Prantsusmaal. Temalt ilmus hiljuti teos elust N. Liidus Stalini ajastul "Mort de Staline" (Stalini surm). Saksakeelne tõlge "Als Stalin starb" (Seewaldi kirjastus Stuttgart, DM 28:-).

Milline oli mees, kes halastamatult valitses N. Liitu, kelle sõprust otsisid Churchill ja Roosevelt, väiksematest vällsmaade poliitikutest rääkimata? Mees, kes otseselt või kaudselt vajutas oma pitseri paljude riikide elule ja kelle sõpruse tagajärgede all USA presidendi Rooseveldiga meie kõik veel praegugi kannatame?

Mis sündis Sovjetis eneses tema diktatuuri ajal, kes olid tema lähemad kaastöölised ja kuidas kulges nende saatus? Nendele küsimustele püüab autor vastata. Ta kordab tihti seda, mis on teada, toob aga esile mõndagi uut.

Eriti põhjalikult käsitleb autor Stalini viimsete eluaastate valitsust, mis kõige selgemini koos suurte parteiväljapuhastustega iseloomustab seda terroriaega, mida tollal N. Liit üle elas.

Ja mille all kannatasid eriti väikerahvad, kes osaliselt nagu Eesti kaotasid iseseisuvse ja vabaduse ning pidid sunniviisi tantsima võõra pilli järele. Kui nad tahtsid elama jääda või pääseda saatmisest Siberisse.

Autor viib lugeja Stalini suvilasse Moskva läheduses ja kirjeldab täpselt ettevaatuseabinõudsid, mis võeti kasutusele, et rahva poolt "armastatud juhiga" midagi ei juhtuks teel Kremlist datshasse.

Tuhandeid militsionääre seisis maanteede ääres kui viis musta autot ettetõmmatud kardinatega kihutasid tavalistele surelikele keelatud kiirusega Moskva südalinnast.

Kasutati spetsiaalselt ehitatud teed, kusjuures öieti keegi ei teadnud missuguses sõidukis istub "isake" ise. Sõidu ajaks pandi seisma igasugune liiklus Moskva tänavatel ja maanteedel, mis viisid datsha suunas.

Peale muu olid autod varustatud kuulikindlate klaasidega ja terassoomusega ning teel vahetati pidevalt järjekorda. Datsha ise oli kõvasti kindlastatud ja kaitseks oli kohale komandeeritud eriväeosa.

Rohkesti on juttu Stalini lähemates kaastöölistest, eriti neist, kes temale viimsetel nädalatel lähedal seisid ja kelledest nagu hiljem selgus juba mitmed olid ette ära määratud hukkumisele.

Stalin ei sallinud oma vanu ja ustavaid kaastöölisi, nende hulgas Molotovi, keda ta kahtlustas "inglise spioonina". Muuseas kannatas

Stalini teine naine Allilujeva oma tütre Svetlanaga.

Stalin pikemat aega jälitamismaania all ja kahtlustas kogu oma ümbruskonda. Vaid noori inimesi sallis ta veel kuidagi, neid kes ei igatsenud tema surma.

Stalini käitumist oma kauaaegsete kaastöölistega valgustab suhtumine Molotovi. Viimast ei kutsutud enam datshasse joomingutele, milliseid peeti nõupidamiste sildi all.

Molotovi abikaasa Shemtshushina, tegelikult juuditar, võeti vahi alla ja paigutati töölaagrisse, kus ta viibis kolm aastat. Tema pärast astus kokku partei keskkomitee — ta oli muuhulgas kalandusminister — ta heideti parteist välja ja anti mitmesuguste "süütegude" pärast kohtusse.

Ühel ilusal päeval oli Molotovi abikaasa lihtsalt kadunud, keegi ei tea temast midagi. Isegi ta oma mees, omal ajal kõikvõimas pea- ja välisminister, ei teadnud, et ta asus ühes Kasahstani sunnitöölaagris.

Molotov ise töötas edasi, loomulikult teades, et ka tema päevad on loetud. Muide polnud tal oma leivaisale erilist põhjust viha tunda. Sest samasugune saatus tabas ka Mihhail Kalinini abikaasat.

Kalinin oli ju ametlikult N. Liidu riigipea. Kuid ta abikaasa pidi kannatama kuus aastat enne kui ta mõni kuu enne surma vanglast vabastati.

Ka Poskreböshevi, Stalini kantseleisheti abikaasa vangistati, kuna ta kuidagi kaugelt oli Trotski sugulane. Aino Kuusinen, kuri-kuulsa Otto Ville Kuusineni naine istus kinni pikemat aega ilma et tema mees oleks vabastamiseks sõrmegi liigutanud.

Lapsi Stalin ei sallinud. tal endal oli kokku kaheksa lapselast, kuid ainult kolme tundis ta isiklikult ja sedagi pealiskaudselt. Kuid ta püüdis ja ka oskas seda joont varjata. Sageli ilmusid STalinist pildid, millistel ta esines lastearmastaja vanainimesena, kes kaelustas väikeseid pionääre ja naeratades võttis vastu lilli noortelt. See tegi teda populaarseks.

Stalini sugulane olla oli tegelikult ohtlik lõbu. Kaks kälimeest surmati tema käsul ja neli paigutati vanglasse. Stalini teine naine Allilujeva läks vabasurma või lasti Stalini poolt maha. Missugune neist versioonidest on õige, ei tea keegi.

Põhjuseks oli igatahes Allilujeva viha Stalini vastu tema käitumise pärast ukraina talupoegadega. Läänes kuulsaks saanud Stalini tütar Svetlana oli Allilujeva tütar.

Eesti maalikunstnikud Stalinile ei meeldinud, eesti rahvalaulud samuti mitte. Ta laskis eesti rahvale ja kunstnikele nöu anda — võtta eeskuju venelastelt ja neilt õppida maalimist ja laulmist.

Ühele baltlasele anti 1945 audiplom juutide pääastmise eest Baltikumis natsistide okupatsiooni ajal. Neli aastat hiljem paigutati mees vanglasse ja teda süüdistati "koostöös sionistidega".

Kahjuks leidub teoses, eriti nimedes rohkesti vigu.

Kuid üldiselt on raamat huvitav.

OSKAR ANGELUS

Stalini haud Kremli müüri ääres on ainus ilma portreebüstita. Hrushtshov laskis ta sinna matta pärast väljaheitmist Lenini mausoleumist.

Thomas ja Lise-Lotte Ferlerbachile sündis 14. sept. esimese lapsena tütar.

Julius Juhkentaal õnnistati USA Seattle koguduse uueks hingekarjaseks õp. O. Puusepa lahkumisel. Viimasel oli teenida kaks kogudust — Seattles ja Portlandis, kus ta ise elab. Kuna sõidud Seattiesse on pikad, avaldas ta soovi lahkumiseks. J. Juhkentaali introdutseerijaks oli peapiiskopi korraldusel Vancouverist abipraost Helmut Piir.

• Pressi-tsitaate

New Yorgi Vaba Eesti Sõna kommenteerib Austraalia de jure tunnustust Balti anastustele, mida valitsus püüdis läbi viia vaikselt ja ilma avalikkust informeerimata, märkides:

— Nii tehakse ikka siis kui tegijal ednal on halb südametunnistus oma teo pärast.

Vaba Eesti Sõna jatkab:

— Eesti ja teiste Balti riikide annekteerimise tunnustamine kutsus aga välja suurema reaktsiooni kui Austraalia peaminister Whitlam oskas ette arvata. Protesteerivad mitte üksi balti rahvuste liikmed vaba maailma kõigis maades, vaid ka Austraalia enda ja teiste maade ajakirjandus ning üldse avalik arvamine möistab hukka N. Vene okupatsioonirezhiimi tunnustamise Balti riikides Austraalia valitsuse poolt.

USA-s rakendati CAnberra valitsuse teo selgitamisele ja äravabandamisele mõlemad Austraalia esindused, suursaatkond Washingtonis ja esindus UNO-s New Yorgis.

Ametlik seletus, mis Eesti Rahvuskomitee vahendusel on tehtud kättesaadavaks ka siinsele eestlaskonnale, on eriti omapärane selle poolest, et vabandatakse: ega Austraalia häbitegu üksi ei teinud, teised riigid on ka teinud. Täpsuse möttes olgu siin edasi antud ametliku seletuse selle osa tekst algkeeles:

"Nor is Australia the first Western country to recognize the incorporation. Finland and Switzerland also ta so."

Näe, ka Soome on tunnustanud Eesti annekteerimist N. Vene poolt! Meie ei tea, kuidas on asi Shveitsiga, aga Soome olukord peaks ka Austraalia valitsusel olema teada, nimelt et kui president Kekkonen iga kuu-kahe pärast "kutsutakse" N. Venesse, siis dikteeritakse temale, mida Helsingis peab tehtama ja öeldama.

Austraalia kauaaegne peaminister Robert Fo-Gordon Menzies kinnitas aastaid tagasi Ülemaailmsele Eesti Kesknõukogule saadetud kirjas, et Austraalia kunagi ei tunnusta Eesti vägivaldset inkorporeerimist N. Liitu. Austraalia oli siis rahvaste vabaduse eestvõitleja ja tunnustas Eesti iseseisvuse jatkumist. Eesti staatuses ei ole rahvusvaheliste seaduste järgi toimunud muudatust ja N. Vene sõjaline agressioon Eesti vastu ei ole muutunud seaduspärasemaks. Muutunud on, kahjuks, ainult Austraalia valitsus.

INFLATSIOONIMURED KANADAS

Kanadas on arenemas inflatsioon, mis on veel intensiivsem kui Rootsis. Sellest tekkivatest muredest kõneleb Toronto "Meie Elu" juhtkirjanik mh.:

— Kolmekümnendate depressiooniaastate aegu soovitas Jaan Tõnisson eesti rahvale või ja munade asemel kõrti süüa, et elu-oluga edasi saada. Aastal 1974 küllusrohkes Kanadas ei ole kõrdisöömise vajaduseni veel jõutud.

Ometi on inflatsioonilised nähted sedavõrd süvenenud, et ka Kanadas on palju neid, kes oma söögisedelit peavad valima madalamate hindade suunas selleks, et omadega kuidagi välja tulla.

Nende hulka kuuluvad kõik need, kes elatuvad abirahadest, kui ka paljud pensionärid, kelle pesnionitshekk ei jõua järgi inflatsioonilisele hinnatõusule. Seega on paljudele riigi poolt garanteeritud ja isiklikult väljateenitud sotsiaalkindlustus kujunemas sotsiaalseks kindlusetuseks.

Kujunevale olukorrale annab küllaldase seletuse riikliku statistika büroo teade, et käesoleva aasta teisel veerandil on elukallidus tõusnud 14,5 protsenti.

Inflatsiooni arenedes sama tempoga kahaneb nende pensionäride ostujõud, kes lõpetasid teenimise 50-50-protsendilise pensioniga oma senisest palgast, järgneva viie aastaga 23 protsendile. Vaevalt, et selline pension on võimaline ära elatama neid vanemaid inimesi, kellel tagavarad või muud sissetulekud puuduvad. Sellest tulenevalt ongi Kanadas tekkinud uus tööotsijate liik: pensionärid.

Teine osa pensionäre enda äraelatamiseks panevad müügile oma kodud ja kinnisvarad ja kolivad väiksemale elamispinnale, et oma eksistentsi edasi vila. Kuid inflatsioon ei ole ainus pahe, mis kahjustab igat inimest. Paljude investeeringuid aktsiaturul on vahepeal tugevasti kahandanud aktsiate üldine hinnalangus börsidel.

Ilma riigivõimu huvita inflatsioonilistes küsimustes võib ka Kanada ja jõukas Põhja-Ameerika välja jõuda olukorrani, kus elanikkond peab hakkama huvi tundma selle vastu, millest ja kuidas kolmekümnendail aastail kõrti keedeti.

Kutse PEN kongressile

Rootsi PEN-Klubi juhatuselt saabus neil päevil eesti kolleegidele-kirjanikele ringkiri kutsega 39-nda rahvvusvahelisele PEN-kongressile Jerusalemmas 15-21. detsembrini 1974. Kongressi üldteema on "Cultural Heritage and Creativeness in the Literatur of our Times" ("Kultuuripärand ja tänapäeva kirjanduse loominguline panus"). Kongress pidi Israelis toimuma mööduud aastal, ent jäi sõjasündmuste tõttu ära ja toimus Londonis.

Ärasõit Stockholmist lennukil toimub pühapäeval 15. detsmebril ja tagasi ollakse 23. detsembri pärastlõunal. Reisihinnaks on koos esimese klassi hotelliga kr. 1.800, ilma hotellita kr. 1.380. Sellele lisandub 45-dollari registreerimise maks, mis tasutakse kohapeal.

Kongressi kavas on peale koosolekute ja diskusioonide ning referaatide, mitmed ringreisid, nagu väljasõit Ourani koobastasse, Massada kindlus, Naatsaret Jersusalemma vanalinn, Ginosari kibbuts, Galileia meri ja Tel Aviv. Nagu juba kevadel toimunud siinsel PRN-klubi bantketil mainiti, on Iisraeli valitsus omaltpoolt kongressist osavõtjaile garanteerinud "maksimaalse julgeoleku" Iisraelis viibimise ajal.

Osavõtust huvitatuid palutakse astuda kontakti otse Resespecialisternas Resebureauga (frk. Marianne Johnsson) tel. 08/22 84 20. Ringkirjale on alla kirjutanud Rootsi PEN esimees Per Wästerberg ja sekretär Thomas von Vegesack. Viimane annab ka lähemaid andmeid telefonil 08/22 80 20.

Arvud on salajased

Tallinna ajalehed avalöasid pikema intervjuu Ülo Rootsiga, kes on NSV prokuröri esimene asetäitja ja peale selle veel "Kolmanda klassi riigiõigusnõunik."

Ü. Roots andis lehemeestele ülevaate 1974 a. esimesel poolel asetleidnud kuritegevustest. Aruandja süüdistas kuritegevuses enneköike alkoholi, tuues ette, et tervelt 77,7% tahtlikest tapmistest, 85% huligaansusest, 90% üliraskestest vigastustest ja 93% vigastamistest on toime pandud joobnud olekus. Kui palju nii- ja teisisuguseid kuritegusid arvuliselt toime pandi, jättis prokuröri asetäitja nimetamata, sest Nõuk. Liidus kehtivad korraldused, et kuritegevust ei tohi arvuliselt märkida.

Helmar Kiiver, veterinaararst Melbournest, Austraallast, külastas koos abikaasa Hildaga.

Tõnu Salumets ja Villu Küngas Lääne-Saksamaalt külastasid Stockholmi.

†

Armas abikaasa, hea isa ja vanaisa

Artur Keller

on lahkunud meie juurest.

Sünd. 11/6 1898 Helmes
Surn. 19/9 1974 Stockholmis

Sügavas leinas

ABIKAASA
TÜTAR
perekonnaga
SUGULASED ja HÕIMLASED
Rootsis, Eestis ja Ameerikas

Matusetalitus toimub laupäeval, 28. septembril kell 11.30 Solletuna kirikus.

†

Lühikese raske haiguse järele lahkus minu armas ja unustamatu abikaasa, hea öde ja tädi

Pauline Aloe

N-na Niimann

Sünd. 1/12 1907 Tallinnas
Surn. 17/9 1974 Stockholmis

Valusas leinas mälestavad

JAAN
AGNES LASTEGA

Matusetalitus toimub teisipäeval, 1. oktoobril kell 12.00 Lidingö kirikus.

• Leinateated

Pärnus suri 21. augustil dr. Paul Ruus, sünd. 12. okt. 1891 Ruusal.

Tallinnas suri 22. juulil Miralda Horn, n-na Johanson.

Suure-Jaanis suri 12. juulil Salme Klvikas, sünd. 5. sept. 1906 Suure-Jaanis.

Los Angelesis suri 20. augustil Jacob Valvur, sünd. 20. aprillil 1894 Emmastes, Hiiumaal.

Seabrookis USA-s suri SAmuel Torop.

Keilas, Eestis, suri 21. augustil Herman Ruutpõld, sünd. 2. mail 1895 Tallinnas.

Tallinnas suri 31. augustil Heiti Kaarde, sünd. 2. augustil 1929 Tartus.

Eestis suri dr. Konstantin Elbing.

†

Armast Korp! Rotalia vilistlast

Artur Keller'it

mälestab leinas

EESTI KORPORATSIOONIDE LIIT

†

Armast kaasvenda

Artur Keller'it

mälestab leinas

KORP! ROTALIA

†

Armas öde, tädi ja sugulane

Hilda Kuusk

N-na Sebart

Sünd. 23/2 1913 Mustjalas, Pangal
Surn. 5/9 1974 Vancouveris

Mälestavad sügavas leinas

Rootsis:
Vend M. SIRELPUU
abikaasaga
E. PALMQVIST perek.
A. HANSEN perek.
Õepoeg JUSTIN SALUÄÄR
perekonnaga
Onutütar ELENA KOPPEL
abikaasaga

Eestis:
ÖDE

Vilippi 1,21.

†

Unustamata armas

Pauline Aloe

Mälestavad sügavas kurbuses

AGNES MANDRI

ADA ja VALENTIN REOSE

†

Armast

ViktorToompea'd

mälestavad tema III surma-aastapäeval 26. septembril

LESK ja LAPSED

†

Ootamatult lahkunud armast venda, sugulast ja onu

Aleksander Lõugas't

leinavad kurbuses

ALEKSEI ja ANNA
NIINA ja NATALIA

†

Ootamatult lahkunud armas ema, vanaema, ämma ja öde

Agnes Aro't

Sünd. 2/2 1893 Viru-Nigulas
Surn. 21/6 1974 Poughkeepsies N.Y.

mälestavad sügavas leinas

Poeg ANTS perega **Tütar HELJO perega**
Tütar TIINA perega **Öde ELSA Eestis**

Ma olen võidu saanud ja jõudnud rahule!

Kui esineb surmajuhtum

Konsulteerige suurima usaldusega matusebürood

Thure Söderquist
Begravnings &
Eldbegängelsebyrå

Mariatorget 1
116 48 Stockholm
Tel. 44 80 07, 44 80 98

Eriala:
Eestikombelised matusetalitused
Ööpäevane valvekord

Põlevkivi . .

Algus lk. 1

murrud ja paekünkad jäävad aastasadadeks elutuiks.

Pilku kaardile heites selgub, et kaevanduse alla on mullu ilmselt kadunud Ainu-Nõmme ja Aidu-Liiva külad. Aidu on igivana küla Lüganuse kihelkonnas. Nimi leidis mainimist juba Taani tsensuseraamatus 1220.

Möödunud sajandil töötas kujur Melliku isa seal koolmeistrina, temale järgnes misjonär Blumeri isa. Küla lähedal asus arheoloogiliste leidude poolest tähtis Pahka kalme, millist kuuldavasti siiani pole arheoloogid lähemalt uurinud.

Aidust mõni kilomeeter lõuna pool asub Reo küla, mille lähedusest Eesti ajakirjanduse teatel hiljuti leiti 2000 aastat vana rauasulatuse ahju asukoht. (EPL/K).

Ajusurm . . .

Algus lk. 1

ajusurma-mõiste ja diagnoosi ametlikule tunnustamisele mitmetes maades, muuseas ka Soomes, juba 1971.

Rootsi Socialstyrelsenis aga köheldi vaatamata sellele, et ekspertidest koosnev sümpoosium Stockholmis juba 1970, et ajusurma-diagnoosi võidakse tänapäeval ranna täie ja usaldatava kindlusega.

— Alles möödunud aastal oldi Socialstyrelsenis jõutud nii kaugele, et avaldati ametlik seisukohavõtt ühes ringikirjas. Selles korratakse kõiki neid argumente, mida siiani ekspertide poolt kasutatud ajusurma mõiste ja diagnoosi õigustamiseks, aga Socialstyrelsen väldib sõna "ajusurm"! ütleb dotsent Sulg jutuajamises Eesti Päevalehele.

Sport

Noored ratturid Kanadas

Robert ja Martin Vellend, kes end selle suvega on sõitnud Ontarios esimese kümne juuniori hulka, esinesid hästi ka kuuendal Le Tour de l'Abitibi'l Quebecis. Võistlus toimus viie päeva jooksul seitsmes erietapis, läbis neli linna ja kattis 285 miili. Sellest võttis osa 14 meeskonda Ameerikast, Quebecist ja Ontariost.

Meie noored võistlesid teisele kohale tulnud London Motobecane'i meeskonnas. Individuaalselt tuli 15-aastane Martin 78-a keskmiselt 18-aastase võistleja hulgas üldkokkuvõttes 17. ja määranimitses 10. kohale. Ta tunnistati võistluse parimaks nooreks (best rookie) ja sai eriauhinna.

Korvpallitäht Austraalias

Austraalia on vist ainuke koht, kus eest i naised ja tüdrukud harrastavadkorvpalli. Eriti andekaks on sel alal osutunud 21-aastane Karin Maar. Tema kiirus ja täpsed pealevisked on teda vinud mitmeid kordi Austraalia koondisesse. Viimasel kohtumisel Melbournes Hiinaga, mille Austraalia võitis 87:64, tõi ta oma naiskonnale 35 punkti.

Karin Maar on Austraalia koondisega käinud võistlemas Jaapanis ja mitmel poole Aasia mandril. Ajalehed on avaldanud temast rohkesti kirjutisi ja pilte.

Torontos suri 5. septembril Virve Jakobson, sünd. 20. novembril 1908 Narvas.

Kingstonis, Kanadas, suri 30. augustil Virve Taavet, n-na Kärner, sünd. 7. märtsil 1921 Vändras.

Saaremaal suri 30. augustil viiu Porss, sünd. 10. augustil 1892 Saaremaal.

Kohalik elu

GÖTEBORG

30 a. paguluses

Pühapäeval, 27. okt. kell 14 korraldavad Göteborgi eesti organisatsioonid paguluse 30-nda aastapäeva kokkutuleku Saroni ruumes, Erik Dahlbergsg. 1. Kõneleb endine Skara piiskop Sven Danell.

GÖTEBORG

Lundbysse täienduskool

Eesti Komitee Göteborgi osakond organiseerib lähemal ajal täienduskooli, mis asuks Lundbys, Hisingenil.

GÖTEBORG

Laste väljasõit

Eesti Komitee Göteborgi osakond korraldab täienduskoolide ja mängukooli õpilaste ühise väljasõidu eeskujulikku Kohögi tallu partilles. Väljasõit toimub 12. oktoobril. Lootes kaunile sügisilmale avaneks linnalastel huvitav võimalus tutvuda maaeluga. Väljasõidust huvitatuid palutakse registreerida E. Komitee Göteborgi osakonda hiljemalt 11. oktoobriks, tel. 11 59 00.

LUND

Esineb Göteborgi Meeskoor

Lõuna-Rootsi Eesti Maja korraldusel toimub Lundis laupäeval. 5. okt. kl. 16 göteborgi Eesti Meeskoori kontsert solistiga. Koht: Lilla Konsertsalen AF, Sandgatan 2. Sissepääs 15: —. Pärast kontserti pidu õhtusöögiga Ulrikedali killakeldris, Ulrikedalsv. 4—6. Algus kl. 19. Tants, baar karastavate jookidega jne. Hind 30: —, registreerimine hädavajalik hiljemalt 30. sept.: Andres Koern, Blidvädersg. 4 J, 222 28 Lund, tel 046/13 20 69 või Ivar Lillele 042/817 73.

Korraldajad loodavad erakordsetele üritustele kaasmaalaste rohkearvulist osavõttu.

STOCKHOLM

Moedemonstratioon

Esinduse Naisring korraldab pühapäeval, 6. oktoobril kell 13 Eesti Majas sügismoodide demonstratsiooni. Piletid saadaval pr. Mambergilt Esinduses — tel. 67 70 53 või pr. Augilt Eesti Majas.

UPPSALA

Pensionäride üritusi

Uppsala Eesti Pensionäride ühingu peakoosolek peetakse Eesti Kodus Geijersgatan 12, 1. oktoobril kl. 14. Päevakorras on pea.e tavaliste päevakorra punktide uue põhikirja kinnitamine ja esimehe — ühtlasi õpperingide korraldaja kohusetäitja valimine. Samal päeval kl. 15 samas kohas hooaja avamise koosviibimine kerge einega.

Vene saatja uhuti randa Karlskronas

KARLSKRONA (EPL) — Torserydi rannast karlskrona lähedal leiti möödunud nädalal vene päritoluga raadiosaatja, milline oli armeeritud trotüüliga.

Raadiosaatja on mõõtudes 110 x 20 sentimeetrit. Peetakse võimaliuks, et tegemist on venelaste poolt merre lastud automaatsaatjaga laevalilkluse kontrollimiseks, millised mõnikord ankrust lahti pääsevad ja randa uhutakse. Asja teeb aga huvitavaks saatjale monteeritud trotüülilaeng 800 grammi raskuses.

Eric Pehap esineb Toronto Eesti Majas õllmaalidega. Mõni aeg tagasi valiti ta Itaalia Kunstiakadeemia välisliikmeks.

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

Kanadas Seedriorul toimunud eesti Võitlejate ühingu liikmete kokkutulekult USA ja Kanada ulatuses. Ees istuvad M. Kontus, A. Kukk ja L. Põldma. 1. reas vasakult: E. Derrick (NY), E. Ozols (läti esindaja), kol. A. Tomander (Kanada), Karin Aabjöe (Saksamaa E. Sõjavigastatute Ühingu abiesimehe abikaasa), aupeakonsul I. Heinsoo, major B. Leeman (K), S. Jakobaitis (leedu), A. Jurs (K) ja EKN esimees U. Petersoo. 2. reas: kapt. M. Randla (K), R. Mägi (K), E. Uduste (K), kapt. H. Puuvpill (N. Jersey), K. Tori (K), major Y. Anson (Conn.), E. Ojandu (NY), K. Grünthal (K), E. Kool (Conn.), A. Kontus (K) ja R. Tralla (Detroit). (Foto S. Preem)

TENNISETÄHT MÕISTETI 8 a. VANGI

Toomas Leius, rahvusvahelise kuulsusega eesti tennisist, varem N. Liidu esireket ja Wimbledoni-mängina, on Helsingi lehe Ilta-Sanomat teatel kohtuprotsessil Tallinnas mõistetud kaheksaks aastaks vangisutsse oma naise surmamise pärast.

Nagu EPL 6. juunil teatas, oli 32-aastane Toomas Leius, kelle nimi viimasel ajal oli kadunud N. Liidu eliittennisest, vangistatud oma naise surmamise pärast armukadeduse hoos. Naisel, kes laulnud artistina restoranides, olnud armuvahekord ühe venelasest Moskva filmidirektoriga. Abielupaari arveteõiendamisel haaranud mees naise kaela selliselt, et viimane lämbus.

8-aastane karistus on nõukogude oludes, kus tavaliselt karistusi määratakse 10, 20 ja rohkem aastaid, "kerge" ja nähtavasti võeti arvesse, et kuritegu sündis armukadeduse-äkilisuses.

Leius võitis 1959 Wimbledoni juniori-turniiri ja on olnud Eesti ja N. Liidu meister korduvalt. Nüüd on tema spordikarjäärile kui ka elule tõmmatud peale traagiline kriips.

Dots. Sulg: Ajusurm ei ole mingi "surmaabi"

(Algus 1. leheküljel)

— Socialstyrelseni poolt, jätkab dots. Ilmar Sulg, antakse üksnes eeskiri, et kui ajutegevus on lõplikult lakanud, siis on prognoos nii lootuseta, et ravi võib katkestada. Üks üllatavalt poolik samm sealt kus oodati lõplikku ja otsustavat seisukoha võttu ajusurma suhtes. Arvatavasti ei aimanud selle ringkirja kõhklevad autorid, milliseid komplikatsioone säärane poolik seisukohavõtt võis omaga kaasa tuua.

— Ajalehtedes on kõnet olnud ja käsitletud võimalikku surmaabi-eutanaasiat rootsi heiglates? Mida ütlete siin?

— Ajalehtede lugejaid vapustasid, või vähemalt üllatasid sensatsiooni-pealkirjad, millede all vahendati väiteid teatavalt arstidelt, et eutanaasia polegi mingi ebatavaline nähe haiglates, vähemalt mitte Rootsis ega Taanis. On loomulik, et kõike, kes varem või hiljem satuvad patsiendi osasse meie haiglates, võib taoliste väidete tõttu haarata kahtlus ja hirm, et suremine polegi enam midagi, mis tänapäeval võiks sündida loomulikult ja iseenesest.

— Aga kuidas siis asi on — kas on kadumas meie õigus loomulikule surmale?

— On ebaloogiline kõnelda surma-surma-abist inimeste puhul, kes on juba surnud, s.t. aju-surnud! Sama väär on neil puhkudel kõnelda ravi katkestamisest, kuna kunstlik hingamine respiraatori abil pole enam mingi ravi, vaid ebaloomulik ja loodusevastane tehniline protseduur. Tõenäoliselt kuuluvad need surma-abi-juhud, millest ajalehtedes on olnud juttu, just ajusurnute hulka.

Aga — kuna Socialstyrelsen ei kasuta mõistet "ajusurm", siis saab avalikkus mulje, et Socialstyrelsen ise soovitab surma-abi neil puhkudel, kui prognoos on lootusetu, s.t. siis kui ajutegevus on täielikult ja lõplikult kustunud.

Oleme niisiis sattunud sellesse paradoksaalsesse seisukorda, et Rootsis võib üks patsient surra kaks korda: enne ajusurma ja see järel, kui "ravi" on katkestatud — veel "ametlikku" surma selle sõna traditsioonilises tähenduses, — Soomes aga surrakse ainult üks kord!

Valiksin tõesti Soome, kui oleks valida — kui minu aeg kord on tulnud.

— Nii siis on selge vahe ajusurma aktsepteerimisel ja nn. "surmaabil" või eutanaasial?

— Täpselt nii. Ajusurma aktsepteerimine ei ole surmaabi aktsepteerimine. Küll on aga teatavasti Rootsis tegutsemas organisatsioon, mis nõuab õigust surmaabiks kui inimest on tabanud raske ja lootusetu haigus, hoolimata sellest, kas küsimus on ajusurmas või mitte. Sellel organisatsioonil, rõhutan seda eriti, ei ole kõige vähematki ühist arstidega ega Socialstyrelseniga.

On ääretult pikk samm ajusurma mõiste aktsepteerimisest aktiivsele eutanaasiale, — samm, mida kunagi ei tohiks võtta! Siis kerkiks ju küsimus — kes on need kellel on, või kellele antakse õigus valida ja langetada otsust nende patsientide suhtes, kes veel elavad inimestena! Ja kes oleksid need kes taolisi otsuseid täidesaadavad?

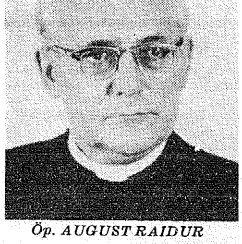
Pealegi — inimene on paraku loodud sellisena, et ta ei jäta oma õigusi ja vabadusi väärii-kasutamast, kui talle see võimalus antakse.

"Ametlik eutanaasia" pole niisiis kooskõlas arsti-eetikaga ja see viiks kahtlemata rasketele komplikatsioonidele nii ühiskonnas kui ka paljute inimeste isiklikus elus.

Nii ütleb dotsent Ilmar Sulg alustades tööpäeva Helsingborgi haigla kliinilis-neurofüsioloogilises laboratooriumis, kus inimaju tegevust uuritakse diagnostilisel otstarbel hommikust õhtuni. (EPL/JK)

Uus õpetaja Stockholmi kogudusele

EELK Stokholmi Peapiiskoliku Koguduse nõukogu seadis 19.9.74 kandidaadiks koguduse õpetaja kohale August Raiduri. Kandidatuuri kinnitamise järele konsistooriumi poolt peetakse proovijumalateenistus pühapäeval 29. sept. kell 14 Jakobi kirikus. Koguduse täiskogu koosolek toimub 6. oktoobril Jakobi koguduse saalis.

Õp. AUGUST RAIDUR

Õpetaja August Raidur sündis 29.8.1914 Tartus. Pärast algkooli ja gümnaasiumi lõpetamist asus Tartu ülikooli usuteadust õppima viies stuudiumi edukalt lõpule 1941.

Prooviaasta kulges Tallinna Niguliste koguduse õpetaja R. Koolmeisteri juures. Pärast konsistooriumi eksamite sooritamist ordineeriti August Raidur piiskop Johan Kõpu poolt EELK vikaaröpetajaks 13. dets. 1942 Tallinna Piiskoplikus Toomkirikus.

Põgenenud Rootsi sügisel 1944, pidas öp. Raidur jumalateenistusi Norrhulti, Åseda, Ramnäsi laagrites ja Växjö sanatooriumis. Elades Uppsalas oli raidur 1946—49 arhiivitöö korras ametis Rootsi kiriku misjoniasutuse juures.

Samaaegselt korraldas ta selle linna eestlaste usulist teenimist koos teiste ametivendadega. Järgnesid mõned aastad õpetajana Rootsi riigikiriku Luleå-piiskopkonnas.

Raidur rändas abikaasa ja tütrega sügisel 1951 Kanadasse, kus asutas EELK Toronto Jakobi koguduse. Samuti asutas ta Toronto rootslaste koguduse, kus ta rootsi keeles jumalateenistusi pidas tänapäevani.

Kandidaat omab põhjaliku usuteadusliku koolituse kodumaalt ning kogemused tegelikus kirikuelu rakendamises. Sellele on lisandunud kogemused mitmelt maalt ja keelte oskus.

August Raidur on lesk, tütar abielus. STockholmis elab tema öde ja samuti on tal teisedki sugulased Rootsis. (EOL/EELK)

Mida kirjutati "Vanaema" kohta

Aasta alul lavavalgust näinud "Vanaema" kohta avaldatud arvustustest võime leida muuhulgas järgmisi ridu:

— Arvo Mägi näidendi "Vanaema" on mitmeti tähelepanu väärivaks sündmuseks meie teatrielus. Esiteks on selle ettevalmistamisega ja lavale toomisega saanud konkreetseks teoks pikki aastaid ühes või teises seoses mõlgutatud mõte, et näitlejate järelkasvu teadmisi ja oskusi paguluses tuleks täiendada kavakindla stuudiotöö korras. Kontakt lava ja saali vahel oli väga elav ja kiiduavalduses sagedased ning publik võis rahuldatuna heatujuliselt kojuteele asuda — olime kaasa elanud ühele täisverelisele teatrielamusele ütles EPL teatriarvustaja Ed. Reining.

— Korralik töö tasub end, selles võis igaüks veenduda, kes kaasa elanud "Vanaema" etenduse. Stockholmi Södra Teater oli kahel korral viimase kohani välja müüdud ja mõnusasti muhelev publik end hästi tundis, mida ta ka aplausidega valjult kinnitas — ütles V. P. "Välis-Eestis".

— Tegevus voogas sujuvalt ühest toonist ja meeleolust teise, oli kord lõbus, kord liigutav, kord asjalik, näitas karaktereid ja vahekordi. Kogu ansambel om amängulaadilt ja tasemelt tundus haruldaselt ühtlasena, mida me viimasel ajal suhteliselt harva oleme näinud kirjutas Helmi Eller "Teatajas".

— Agnes Lepp-Kaasik lavastajana oli ilmekalt osalised liikuma pannud. Vanaema peaosas kohtasime aga hoopis uut Heljo Mängel-Sundsviki — sügava järjekindlusega sisseelatud rollikehastust, milles viivuski ei unustanud inimest, keda ta esitas. Teine suur võit kuulub insener Malmi abikaasa Ainole, keda Epp Lohk-Sundström perekonnamootorina tõlgendas ütles Ahti Pae "Uus Eestis".

A. Keller surnud

Stockholmis Lövenströmi haiglas suri neljapäeval, 19. septembril iseseisvuseaegne majandusministriabi majandusteadlane Artur Keller 76 a. vanaduses. Kadunut jääb leinama abikaasa ja Saksamaal elav tütar. Akadeemiliselt kuulus ta Korp. Rotaliasse. Rootsis töötas kadunu enne pensioneerimist Jästbolagetis.

Salapärane Nato-mehe surm Norras

OSLO (EPL) — Norra ja Nato julgeolekuvõimud uurivad salapärast mõrva, mille ohvriks langes üks 45-aastane mäeinsener nimega Rickard Lillevolden, kes kogu aeg on töötanud Nato baaside tunneliisisteemide ehitamisel.

Norra võimud arvavad, et Lillevolden oli langenud ida luureagentide küüsi ja tapeti kättemaksuks, kui ta väljapressimisele püüdis vastu panna.

Ps! "Vanaema" korduetendus toimub pühapäeval, 29. septembril kell 17 ABF-i saalis, Sveavägen 41. Pääsmete eelmüük Eesti Kultuuri Koondises, telefon 11 31 16 ja "Välis-Eestis" tel. 11 50 40.

